

Beleidsplan (hoog)begaafdheid

Johannes Calvijnschool Amersfoort

Inhoud

1. Algemeen	3
1.1 Inleiding	
1.2 Visie school	
1.3 Beleidsdoelstelling hoogbegaafdheid	
1.4 Afbakening beleidsdoelstelling	
2. Hoogbegaafdheid	9
2.1 Theorie hoogbegaafdheid	
2.2 Doelgroepomschrijving	
3. Werkwijze	17
3.1 Signaleren	
3.2 Compacten, verrijken, versnellen	
3.3 Leerdoelen in en buiten de klas voor hoogbegaafde leerlingen	
3.4 Materialen en methodes	
3.5 Administratie	
3.6 Overdracht en doorgaande lijnen	
4. Organisatie	26
4.1 Omgeving en partners beleid Hoogbegaafdheid	
4.2 Taken en bevoegdheden	
4.3 Besluitvorming	
4.4 Deskundigheid en Attitude	
4.5 Financiering	
5. Borgen en voortgang	30
5.1 Communicatie	
5.2 Beleidscyclus en evaluatie	
Bijlages	32
Bronnen	43

1. Algemeen

1.1 Inleiding

De Johannes Calvijnsschool is een reformatorische basisschool in Amersfoort. Ruim 50 jaar geleden leefde bij ouders het verlangen om hun kinderen onderwijs te geven vanuit een reformatorische levensovertuiging. De Johannes Calvijnsschool staat aan de Waterdaal 3 te Amersfoort. De school heeft een prachtig groen schoolplein, wat mooi aansluit bij de bosrijke omgeving van de school. We vinden een groen schoolplein belangrijk omdat het voor de ontwikkeling van kinderen goed is om dicht bij de natuur te leven en te spelen. De 105 leerlingen van de school komen voornamelijk uit Amersfoort en Leusden. Het gebouw heeft 10 leslokalen, waarvan er 6 structureel in gebruik zijn en de overige verhuurd worden, o.a. aan het bestuurskantoor van Educatis. De Johannes Calvijnsschool is één van de 11 scholen die vallen onder het bestuur van Educatis.

(bron: schoolplan 2019-2023)

Qua populatie zijn er op onze school relatief veel hoog-opgeleide ouders en omdat (hoog)begaafdheid tamelijk erfelijk is, zijn er dus ook relatief veel begaafde leerlingen. We waren al zo'n 10 jaar bezig met het ontwikkelen van activiteiten en beleid voor begaafde kinderen, omdat we dit aan deze groep leerlingen 'verplicht' zijn. Nu ligt er een beleidsplan waarin aandacht is voor de doorgaande lijn in de school. Er wordt in het team ook gevoeld dat blijvende aandacht voor deze groep kinderen noodzakelijk is. Er is een bovenschoolse HB-voorziening waar kinderen vanaf groep 5 één dag per week terecht kunnen die niet voldoende 'bediend' kunnen worden in de reguliere groep. Echter ook in de reguliere klas willen we oog hebben voor deze kinderen en een 'dekkend' aanbod creëren. Dit vraagt van ons als leerkrachten ook om kennis, vaardigheden en beleid om deze kinderen een volwaardige plek in de klas te geven.

1.2 Visie

Het onderwijs op de Johannes Calvijnsschool wordt gegeven vanuit onze visie. Deze visie hebben we met het gehele team tijdens een twee-daagse doordacht en geformuleerd. De identiteit van de school, ons pedagogisch en didactisch handelen krijgt vandaar uit vorm.

Identiteit

Wij, en onze leerlingen, zien op God, onze Schepper, die ieder mens uniek heeft geschapen. We mogen wijzen op God, die Zijn eigen Zoon gaf in deze wereld tot verzoening van zondaren. We onderwijzen onze leerlingen vanuit de Bijbel, waarbij we het licht van de Heilige Geest nodig hebben. In het dagelijks schoolleven willen we leven naar het voorbeeld van Christus.

Pedagogisch

Elke leerling heeft zijn eigen gaven en talenten van God gekregen. Om deze te ontwikkelen willen wij in ons onderwijs al deze gaven en talenten aanspreken. De leerlingen mogen deze ontwikkelen en inzetten voor de mensen om hen heen en tot eer van God. We voeden onze leerlingen op tot zelfstandige en verantwoordelijke mensen, die zich verbonden weten met en zich verantwoordelijk tonen voor de mensen en met de wereld om hen heen.

Didactisch

We stemmen ons onderwijs binnen de hoofdvakken af op de leerlingen, in een zo vloeiend mogelijk leerproces. Het leren gebeurt bij voorkeur vanuit ontdekken en verwonderen. We hebben oog voor de verscheidenheid aan gaven en talenten.

In de praktijk

Ons onderwijs richt zich op de persoonlijke ontwikkeling van het kind, altijd in relatie tot de mensen om hen heen:

- Elke leerling leert primair door al zijn zintuigen. We willen in ons onderwijs vorm geven aan hoofd, hart en handen. Dat betekent dat er aandacht, ruimte en lef is om creativiteit op onze school een duidelijke plaats te geven. Zowel in de creatieve vakken, als in hoofdvakken.
 - Atelier-plezier: we hebben op onze school ieder jaar workshops waarbij we groepsdoorbrekend en naar eigen keuze werken. Creativiteit staat hierin centraal.
 - Eigen handvaardigheidruimte met materiaal om handvaardigheid te kunnen geven
- Ieder kind heeft eigen gaven en talenten gekregen. Wij willen de leerstof binnen de hoofdvakken afstemmen op het niveau van de leerling. Binnen de groepen zoeken we naar manieren om iedere leerling tot leren te laten komen in onze leeractiviteiten, waarbij iedereen binnen de groep tot leren komt.
- De relatie leerkracht-leerling is van belang om tot leren op niveau te komen. Om daaraan te bouwen zijn één op één gesprekken met de leerlingen belangrijk. Tijdens deze gesprekken wordt het welbevinden van de leerling en zijn/haar (leer)doelen besproken.
- De leerlingen leren zelfstandigheid en verantwoordelijkheid voor zichzelf en hun medeleerlingen, en groeien daarin.

(bron: visiedocument JCS)

Visie op (hoog)begaafdheid

Wij geloven dat ieder mens, ieder kind uniek is en gemaakt door God. God gaf ieder kind zijn of haar talenten en specifieke gaven. De visie van onze school verwoordt dat ieder kind op effectieve wijze leert en wordt voorbereid op een plaats in de maatschappij. Dit gebeurt in een sociaal, veilig en opvoedkundig klimaat, waarin kinderen worden ondersteund en uitgedaagd om zich op cognitief, creatief en sociaal-emotioneel gebied te ontwikkelen overeenkomstig hun gaven en talenten. Dat beschouwen wij als onze belangrijkste taak.

Het onderwijs dat wij bieden is ingericht volgens onderwijskundige concepten en systemen. Dit systeem houdt tevens een vorm van differentiatie naar niveau in. Hiermee proberen wij zo goed mogelijk tegemoet te komen aan de behoeften van elk kind.

Echter, niet alle kinderen passen helemaal binnen deze gestandaardiseerde vormen van differentiatie. Wanneer kinderen cognitief gezien niet goed mee kunnen komen, voorzien we in extra zorg door het creëren van een programma en extra instructietijd buiten de klas. Wanneer kinderen meer dan gemiddeld begaafd zijn (meerbegaafd of hoogbegaafd) en niet voldoende (blijken te) profiteren van de gestandaardiseerde vormen van differentiatie, hebben ook zij behoefte aan een extra programma en extra zorg of aangepaste instructie.

Juist omdat deze leerlingen intens voelen (zijnsluik, Tessa Kieboom), anders en sneller denken, een grote leershonger hebben, graag goed willen presteren en gemakkelijk kunnen onderpresteren, hebben zij specifieke begeleiding nodig. Ook deze leerlingen moeten worden ondersteund en uitgedaagd om zich op cognitief, sociaal-emotioneel gebied en qua vaardigheden te ontwikkelen overeenkomstig hun gaven en talenten, om zo hun plek in de maatschappij in te kunnen nemen. De vele talenten die zij ontvangen hebben, moeten op school tot volle ontplooiing kunnen komen. Ook meer- en hoogbegaafde leerlingen hebben dus begeleiding op maat nodig, bijvoorbeeld middels kindgesprekken, een rijke leeromgeving waarin kinderen uitgedaagd worden, handvatten om te leren leren, leren leven en leren denken. We onderzoeken waar we het lesprogramma kunnen compacten en waar verrijking geboden wordt.

Als blijkt dat we de leerling onvoldoende kunnen begeleiden zijn we in de mogelijkheid om een arrangement voor hoogbegaafdheid aan te vragen via het Loket van Berseba. Leerlingen die een IQ hebben van >130 of via signalering opvallen door kenmerken van hoogbegaafdheid, kunnen aangemeld worden voor de bovenschoolse HB-voorziening van Educatis. Dit gebeurt in overleg met ouders. Daarnaast hebben we nu en dan leerlingen die op een VO school deelnemen aan een plusprogramma.

Protocol (hoog)begaafdheid

Om te komen tot een geïntegreerde en structurele, schoolbrede aanpak is een vast protocol voor (hoog)begaafdheid ontwikkeld. Dit gaat uit van vroege signalering bij de start van een leerling op school. Naar aanleiding van nieuwe inzichten kunnen hier aanpassingen in gedaan worden. Een stappenplan voor signalering in alle groepen is opgenomen in paragraaf 3.1.

Stap	Beleid	Wanneer?	Wie?
1.	Ouders vullen intakeformulier in. Indien de uitslag op begaafdheid wijst, wordt contact opgenomen met de ouders voor meer achtergrondinformatie.	Bij de aanmelding	Leerkracht/Ib=er
2.	De leerling maakt een ik-tekening.	De eerste schoolweek	Leerkracht
3	De problematiek m.b.t. (hoog)begaafdheid wordt onder de aandacht gebracht van alle onderwijsgeevenden.	Tijdens teamvergaderingen en één-op-één gesprekken.	IB-er/coördinator (hoog)begaafdheid.
4.	De leerlijnen jonge kind (Parnassys) worden ingevuld.	Op 2 momenten in het schooljaar. Zie toetskalender.	Leerkracht
4	De leerkracht gaat zo vroeg mogelijk over tot signalering van eventuele (hoog)begaafdheid bij nieuwe leerlingen. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van de leerlijnen jonge kind.		De leerkracht en de IB-er bespreken de observaties van de leerkracht tijdens de groepsbespreking. De leerkracht maakt daar notitie van in Parnassys. De leerkracht is de eerst verantwoordelijke in het proces van signalering.
5	Aan de hand van de verkregen signalen uit de observatie, en eventuele intakeformulieren wordt bepaald welke leerlingen in aanmerking komen voor nadere observatie en legt de leerkracht contact met de ouders van deze leerlingen.	Kort na het uitvoeren van de signaleringsobservatie	Leerkracht, in samenwerking met IB-er/coördinator (hoog)begaafdheid.
4	Bij de hierboven genoemde leerlingen wordt gekeken naar mogelijkheden voor compacten en wordt extra uitdaging geboden in de klas, aan de hand	Zo spoedig mogelijk na voorgaande stap	Leerkracht, in overleg met IB-er/ coördinator (hoog)begaafdheid

	van de OGO-principes. Verrijkingsoopdrachten binnen het thema, inzet van de taxonomie van Bloom.		
5	M.b.v. ingevulde leerlijnen signaleren dat het kind mogelijk ontwikkelings-voorsprong heeft.	Leerlijnen	Leerkracht
6	Zijn de volgende criteria aanwezig dan wordt er gedacht aan deelname aan de plus-activiteiten: - kind heeft meer uitdaging nodig om goed te blijven functioneren - kind moet voorbereid worden op zelfstandig werken vanaf gr. 3 - kind kent alle letters en leest op (bijna) AVI-1 Geeft de diagnostisering een positief resultaat dan wordt de hulp vermeld in het (sub)leesplan. Zie voor stappen het borgingsdocument kleuters.	Diagnostisering d.m.v. - observatie - observatie/evt. overleg met leerkracht groep 3 - toetsing	Over de uitkomst van het onderzoek wordt tijdens een groepsbespreking overleg gevoerd door de leerkracht en Intern Begeleider/coördinator (hoog)begaafdheid, daarna ook met de ouder(s).
7	In geval van twijfel kan advies gevraagd worden bij Driestar Educatief en indien nodig nader onderzoek uit laten voeren (Bijv. de WISC test) De leerlingen scoren op de Cito-toets hoog in I. (>4,5).	Bij twijfel aan eigen diagnose, verschil van mening met de ouders of noodzaak voor nadere gegevens en na instemming van de ouder(s)	Leerkracht, Intern Begeleider/coördinator (hoog)begaafdheid, Schoolbegeleider Ouders
8	Opstellen hulpplan en bepalen van de hulpmiddelen (pluswerk en/of plusgroep).	Als het duidelijk is dat het om een (hoog)begaafde leerling gaat die extra zorg en uitdaging nodig heeft.	IB-er/coördinator (hoog)begaafdheid in overleg met de leerkracht (ouders worden op de hoogte gesteld)
9	Evaluatie	Datum staat aangegeven op het groepsplan	Leerkracht, R.T-er IB-er/coördinator (hoog)begaafdheid Ouders en evt. leerling
10	Vervolg groepsplan. Herhalen vanaf punt 6.	Zo nodig aanpassing van het hulpplan na leerlijnen-observatie in mei.	Leerkracht

(bron: Zorgbeleidsplan JCS)

1.3 Beleidsdoelstellingen hoogbegaafdheid

De huidige situatie op het gebied van onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen is dat er aandacht is voor hoogbegaafdheid met betrekking tot het goed signaleren (volgen scholing bij Driestar Educatief) en geschikt aanbod in de klas. De meeste leerkrachten toetsen leerlingen die hoog scoren voor bij rekenen en compacten vervolgens de leerstof. Hiervoor is geen standaard richtlijn door de school heen. Voor verrijken binnen de groep worden diverse kant-en-klaar-materialen gebruikt die gemaakt zijn voor (hoog)begaafde kinderen. Daarnaast zijn er plusgroepjes per jaargroep buiten de klas waarbij gewerkt wordt aan hogere denkvaardigheden, projectmatig werken, sociaal-emotionele doelen en cognitieve uitdaging. Dit is tamelijk geïsoleerd en beperkt tot een uur per week. In de bovenbouw krijgen leerlingen uit de plusgroepjes hier ook huiswerk voor mee. Deze manier van werken met plusgroepjes is aan het eind van het schooljaar 2020/2021 afgesloten, omdat overgaan op individuele begeleidingsgesprekjes, om een meer doorgaande lijn te creëren op basis van individuele doelen. De ene leerkracht heeft in de groep meer aandacht voor hoogbegaafden en wat zij nodig hebben dan de ander, afhankelijk van interesse en kennis.

Er bestaat een onderverdeling in verschillende 'trappen' van zorgbehoefte, zoals hieronder in schema te zien is:

(bron: driestar-educatief.nl)

In de eerste trap van zorg bieden wij ondersteuning in de groep, compacten we de leerstof en geven we verrijkingsopdrachten. De leerkracht probeert ook de lessen te verrijken met verdiepvragen en opdrachten waarbij een beroep gedaan wordt op de hogere denkvaardigheden.

In de tweede trap van zorg bieden we in de onderbouw plusgroepjes binnen of buiten de klas op één moment per week. Met ingang van het schooljaar 2022/2023 werken alle leerlingen in de midden-/bovenbouw aan zelfgekozen doelen in de eigen groep aan de hand van de bootmetafoor (executieve functies). De begaafde leerlingen krijgen daarnaast pluswerk waarbij ze ook aan deze doelen kunnen werken indien van toepassing. Zij krijgen uitdagende werkboekjes, opdrachten en projecten, waarbij ze eens per week een begeleidingsgesprek krijgen bij de begaafdheidsspecialist. Hierbij werken we aan cognitieve uitdaging, maar ook aan het versterken van vaardigheden en aan sociaal-emotionele doelen.

Indien dit (tijdelijk) niet voldoende blijkt te zijn, is er op onze school ook de mogelijkheid om eens per week één dag deel te nemen aan de bovenschoolse HB-voorziening, waarin meerdere scholen van Educatis participeren.

Als er zeer specifieke onderwijs- of begeleidingsbehoeften zijn binnen dit aanbod, is het mogelijk om een arrangement aan te vragen bij het samenwerkingsverband, waarbij een externe specialist meedenkt en de school adviseert.

De derde trap, voltijds hoogbegaafdheidsonderwijs, wordt op onze school niet geboden.

De ambitie is om een meer doorgaande lijn te creëren op het gebied van hoogbegaafdheid en hierbij horen de volgende doelstellingen. Het team is gevraagd hierin mee te denken op een studiedag in mei 2021 en deze input is meegenomen.

- In 2022 is het compacten en verrijken (1e trap van zorg) op één lijn gebracht en vastgelegd in groep 3 t/m 8, bij de vakken rekenen en taal/spelling.
- In 2022 zijn de keuzemogelijkheden voor verrijkingsmaterialen voor in de groep in kaart gebracht door de HB-specialist en is in het team gepresenteerd.
- In schooljaar 2021/2022 zijn de leerkrachten in staat om hoogbegaafde leerlingen te signaleren tijdens hun schoolloopbaan. De leerkrachten hebben de kennis en vaardigheden om hun lessen te verrijken aan de hand van de taxonomie van Bloom, waardoor hoogbegaafde leerlingen worden aangesproken binnen de (methode) lessen. Dit is ook een lange-termijndoel, hier wordt blijvend aan gewerkt.
- Vanaf schooljaar 2020/2021 hebben de leerkrachten enkele malen per jaar kindgesprekken met de kinderen waarin de persoonlijke leerdoelen centraal staan. Deze leerkrachten hebben kennis en vaardigheden op het gebied van gespreksvoering, de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling en het coachen op de executieve functies (adhv de bootmetafoor).
- We sluiten aan bij de individuele leerdoelen en behoeften van de leerlingen in de individuele coachingsgesprekken. De bestaande plusgroepjes blijven daarnaast in stand voor zover nodig, maar met beperktere tijd, maximaal een half uur per week.
- In het schooljaar 2025/2026 worden m.b.v. subsidie hoogbegaafdheid nieuwe materialen aangeschaft op het gebied van techniek en psycho-educatie en in gebruik genomen tijdens plusgroepjes en in de reguliere groepen.
- In het schooljaar 2025/2026 is er vanuit subsidie hoogbegaafdheid meer tijd beschikbaar voor de begaafde kinderen in de vorm van meer individuele begeleidingstijd en een half uur per week een plusgroepje voor elke groep.

Het beleid met betrekking tot (hoog)begaafdheid sluit aan bij de visie van de school en het zorgbeleidsplan, zie paragraaf 1.2. Ook in personeelsadvertenties wordt het thema begaafdheid genoemd en in sollicitatiegesprekken komt het hoge aandeel begaafde leerlingen in onze populatie aan de orde. In het traject kindgesprekken heeft begaafdheid ook zeker een plek gekregen. Bijvoorbeeld het werken met portfolio's zoals in de HB-voorziening gebeurt, werd hierbij ook aanbevolen. Daarnaast is bij kindgesprekken ook veel aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen en een 'plannetje op maat' voor elk kind, al dan niet gegroepeerd met meerdere leerlingen.

1.4 Afbakening beleidsdoelstelling

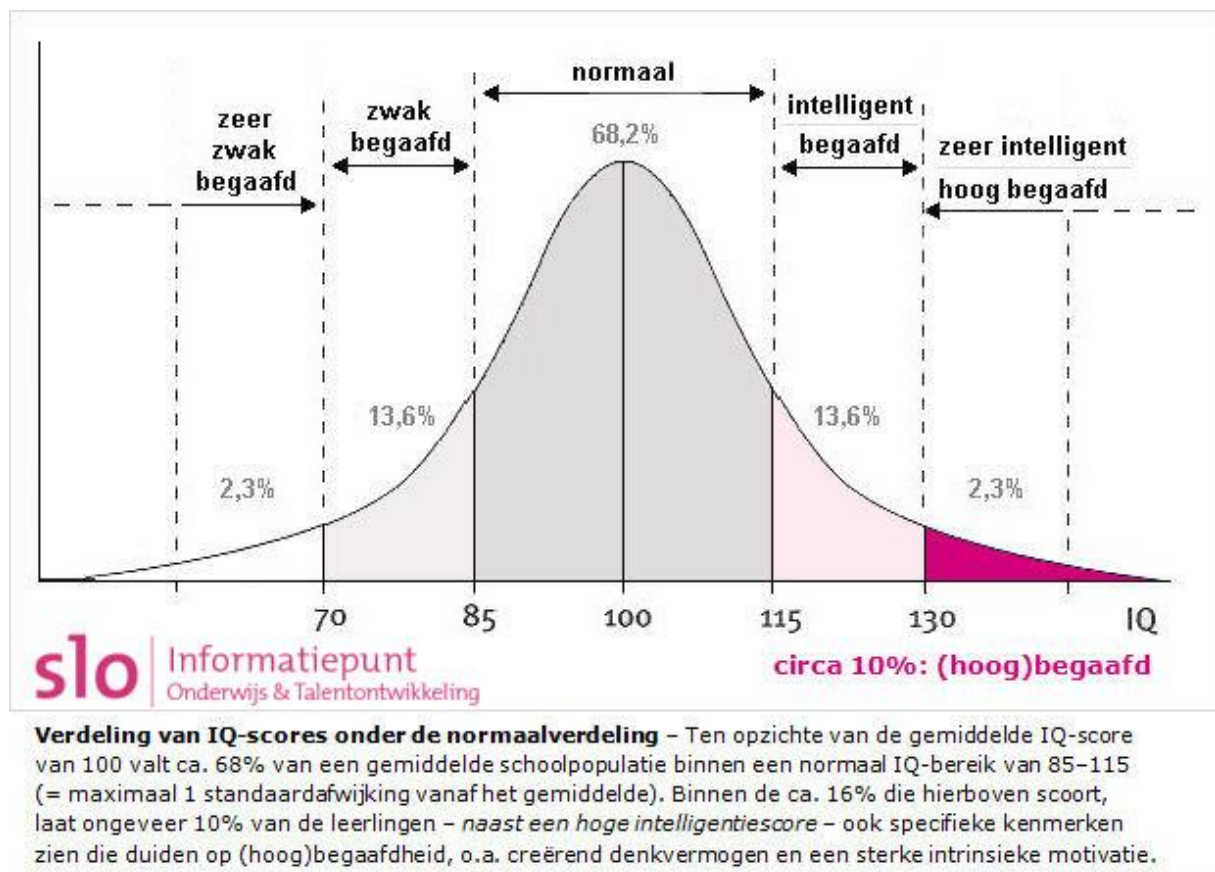
Wat we voorsnog niet ten doel stellen is de begeleiding van dubbel-bijzondere leerlingen, ofwel twice-exceptional. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om een combinatie van autisme of ADHD en begaafdheid. We proberen hierbij wel aandacht te hebben voor de begaafdheid, maar hebben ook experts nodig om deze leerlingen te kunnen begeleiden. Dit geldt ook indien versnellen een optie is, we roepen dan ook de expertise in van externe deskundigen.

Hoogbegaafdheid

2.1 Theorie hoogbegaafdheid

In de literatuur wordt op verschillende manieren naar (hoog)begaafdheid gekeken. Ik wil hieronder kort de meest gebruikte theorieën en modellen beschrijven en laten zien.

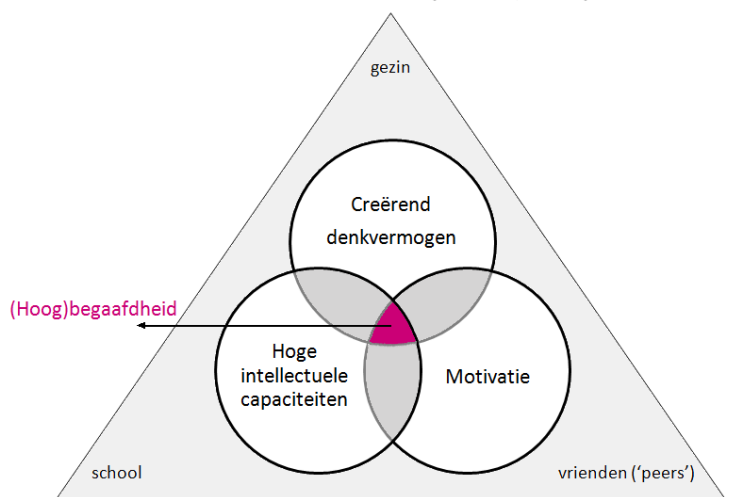
De eerste manier is vanuit het perspectief van intelligentie. Intelligentie drukken we uit in een getal, nl. het IQ (intelligentiequotiënt). Hieronder is de verdeling van IQ-scores te zien onder de normaalverdeling.

Hierin is te zien dat circa 2,3% van de IQ-scores onder hoogbegaafdheid valt, namelijk boven de 130. In totaal zit zo'n 15% van de scores boven het interval van 'normaal' en valt dus onder begaafd tot hoogbegaafd. Zelf merk ik in de praktijk ook nog verschillen tussen leerlingen die een IQ van 130-140 hebben en leerlingen die een IQ van 140 of hoger hebben. Deze laatste groep zien we vaak als meer 'bijzonder'.

Echter is inmiddels bekend dat intelligentie niet alleen uit IQ bestaat. **Renzulli** (1978) maakte een driefactorenmodel, bestaand uit een combinatie van hoge intellectuele capaciteiten, motivatie en creërend denkvermogen. **Mönks** voegde hieraan een omgeving toe met de factoren gezin, school en vrienden. Deze omgevingsfactoren hebben invloed op de prestaties van de leerling.

Meerfactorenmodel (Mönks, 1985)

slo | Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling

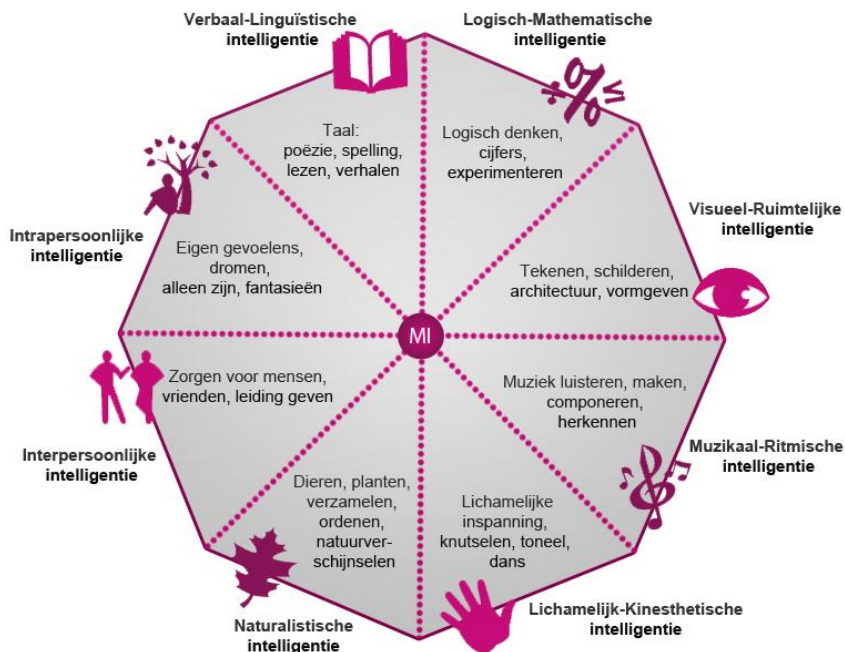
www.talentstimuleren.nl

In de persoonlijkheidstheorie van **Dabrowski** (1902-1980) wordt het ontwikkelingspotentieel van leerlingen zichtbaar in vijf gebieden van gevoeligheden, de zogenoemde overexcitabilities. Om prettig te kunnen leven is het nodig om je overexcitabilities (sensitiviteit en intensiteit) te accepteren en te integreren.

Gebied	Uitingsvorm
Psychomotorisch	Grote beweeglijkheid, grote behoefte aan actie, snel praten, impulsiviteit, lichamelijke onrust/friemelen, hyperactiviteit, minder slaap nodig hebben.
Zintuigelijk	Sterk genieten van en behoefte om zich uit te drukken in muziek, geluiden, beeldende kunst, kleur, vormen en taal. Sterke behoefte om aan te raken, te voelen en te ruiken.
Intellectueel	Een grote intellectuele honger, interesse in morele vraagstukken, zoeken naar de waarheid en een sterk vermogen tot zelfreflectie. Een scherp observatievermogen, sterk geboeid worden door logica en een drang om complexe problemen te willen op lossen en diepgravende vragen te stellen.
Verbeelding	Sterk vermogen tot en veelvuldig gebruik van gedetailleerde visualisaties die inventief en fantasievol zijn. Bij spanningen en verveling afleiding vinden in een fantasiewereld/ door weg te dromen of door overmatig grappen te maken om sociaal ongemak op te vangen.
Emotioneel	Extremen in emoties en reacties van zeer genuanceerd tot diepgaand en zeer heftig. Sterk rechtvaardigheidsgevoel en inlevingsvermogen. Grote compassie met anderen en het vermogen om intense relaties aan te gaan. Sterk en verfijnd gevoelsbewustzijn en sterke gevoelsherinneringen van ervaringen in het verleden.

Gardner benaderde intelligentie vanuit een andere invalshoek, namelijk door de theorie van meervoudige intelligenties. In de figuur hieronder zijn de acht gebieden en de inhoud daarvan te zien. Volgens Gardner beschikt iedereen over alle acht de intelligenties, maar de mate waarin je de intelligenties ontwikkeld is divers. Begaafdheid uit zich bij begaafde leerlingen dan in bijzonder groot talent in één bepaald gebied.

Meervoudige Intelligentie (Gardner, 1983)

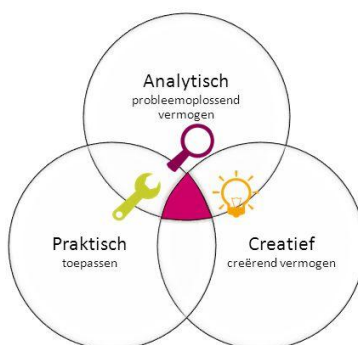

slo | Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling

www.talentstimuleren.nl

In dezelfde tijd als Gardner kwam ook **Sternberg** met zijn visie. Met een IQ-test wordt voornamelijk analytische intelligentie gemeten. Echter om succesvol te zijn, zijn ook creatieve en praktische intelligentie van belang. Zonder praktische vaardigheden kan een leerling immers niet laten zien wat hij in huis heeft.

Succesvolle intelligentie

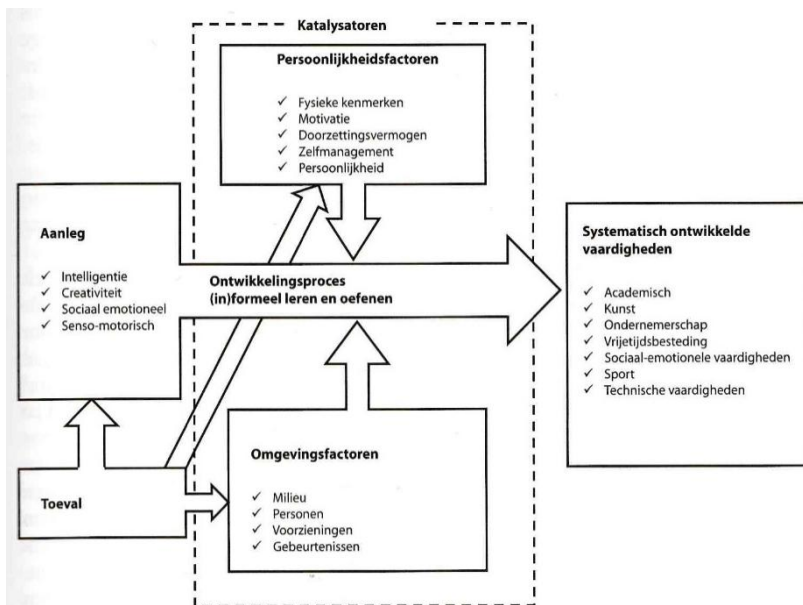

Om **succesvol** te zijn, is het belangrijk om deze denkvaardigheden optimaal af te stemmen in interactie met de omgeving

slo

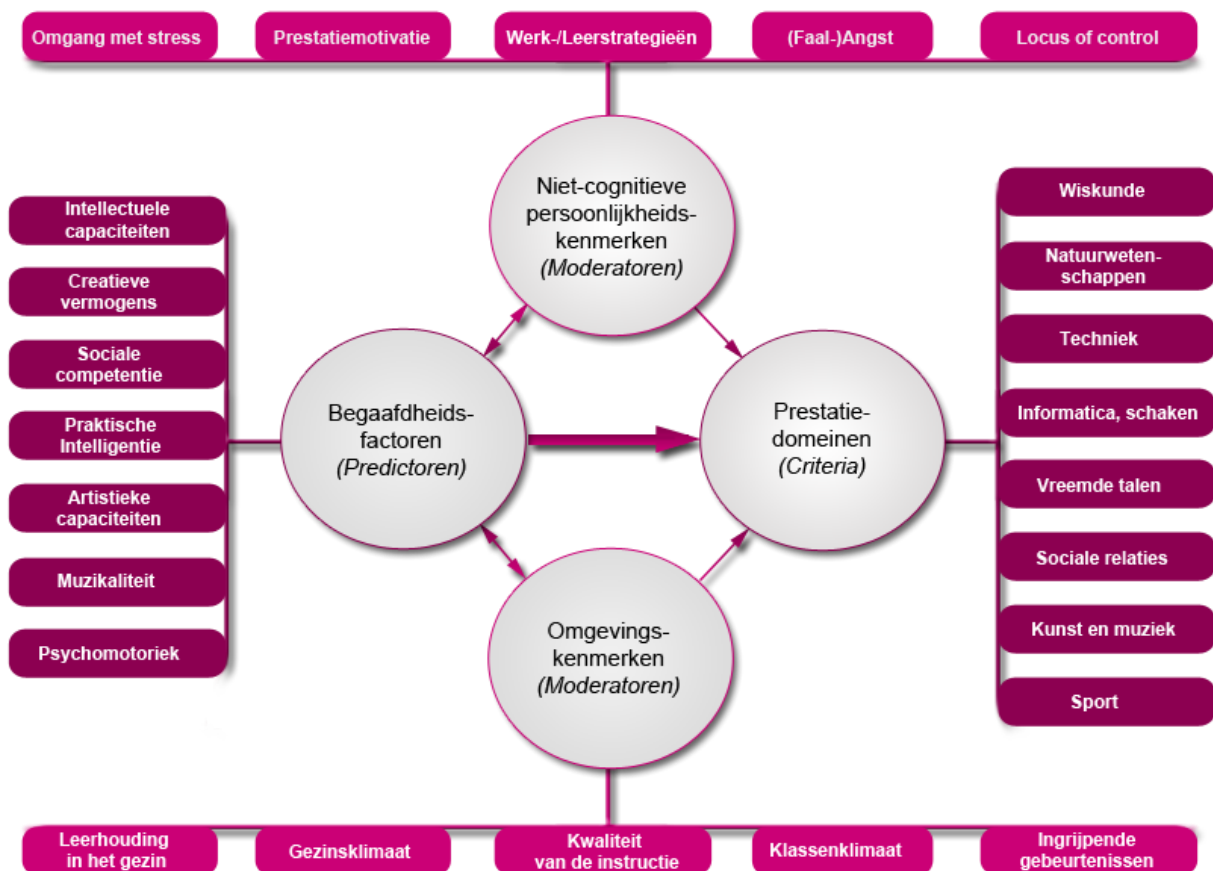
www.talentstimuleren.nl

In de jaren tachtig en negentig werd er een model ontwikkeld wat uitgaat van ontwikkeling en dynamiek, nl. door **Gagné** en later ook door **Heller en Ziegler**. Hierin krijgen persoonlijkheidsfactoren een duidelijker plek. In onderstaande figuren is dit te zien.

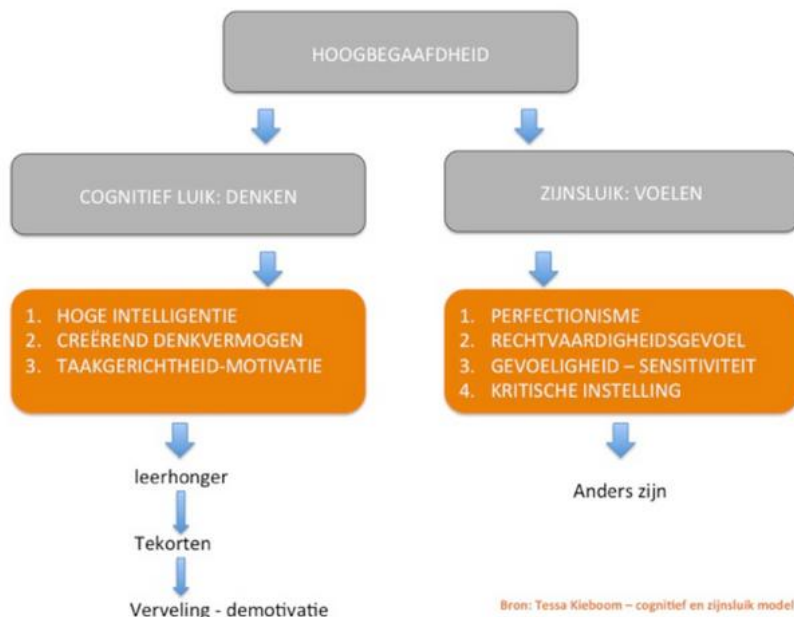

Bron: (Slim beleid, E. van Gerven, pag. 17)

Heller (1992; 2000)

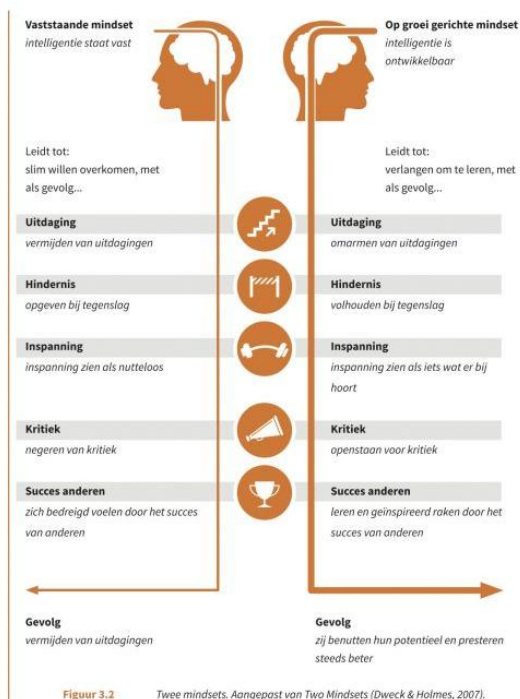

Sinds de laatste vijftien jaar zien we steeds meer oog komen voor de 'zijnskant' van begaafdheid. Hierbij geldt dat hoge intelligentie vrijwel altijd samengaat met hoge gevoeligheid. Overigens is dit andersom niet zo, dus niet alle hooggevoelige kinderen zijn ook hoogbegaafd. **Tessa Kieboom** maakte hier een model bij wat uitgaat van een 'cognitief luik' en een 'zijnsluik'.

(bron tekst: Werken met hoogbegaafde leerlingen in de klas, A. Bakx e.a.)

De Amerikaanse psychologe **Carol Dweck** (2006) deed onderzoek naar de motivatie van prestaties van leerlingen en concludeerde daarbij dat er twee soorten mindsets (denkstijlen) zijn: *de fixed mindset* (vast) en *growth mindset* (groeien). In het kort komt Dweck's theorie erop neer dat leerlingen die denken dat intelligentie kan worden ontwikkeld (die een groeimindset hebben) beter scoren dan degenen die geloven dat intelligentie een vast gegeven is (fixed mindset).

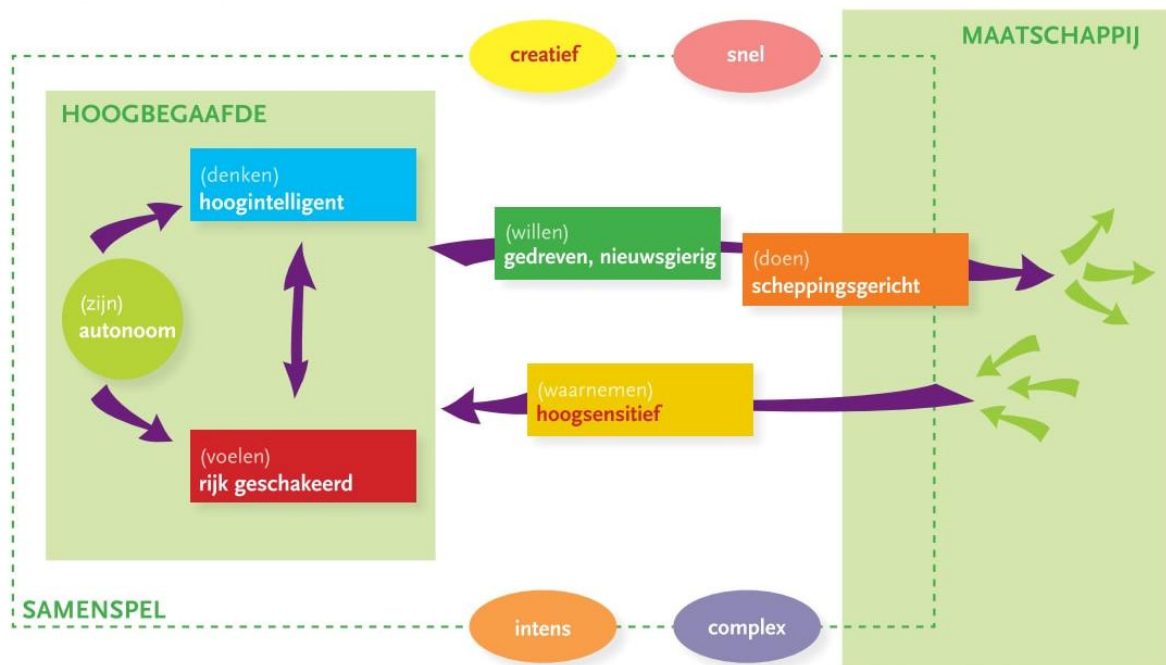
(bron: wij-leren.nl)

Met behulp van de **Delphi**-methode van Maud Kooijman is in 2007 in Nederland een landelijk onderzoek uitgevoerd onder een groep experts, mensen die zelf hoogbegaafd zijn en met hoogbegaafden werken, om tot een meer overeenstemming te komen over het begrip hoogbegaafdheid en de kenmerken ervan. Het resultaat hiervan is een model met de volgende omschrijving van de hoogbegaafde:

‘Een hoogbegaafde is een snelle en slimme denker, die complexe zaken aankan. Autonoom, nieuwsgierig en gedreven van aard. Een sensitief en emotioneel mens, intens levend. Hij of zij schept plezier in creëren.’ Het model is in de eerste plaats bedoeld voor de hoogbegaafden zelf om een evenwichtiger zelfbeeld te ontwikkelen en de eigen mogelijkheden, valkuilen en leerpunten op te sporen. Dit model is heel geschikt voor hoogbegaafde volwassenen om zichzelf te begrijpen en waaraan ze een positief zelfbeeld konden ontlelen

(bron: pharos.nl)

DELPHIMODEL HOOGBEGAAFDHEID®

Uit: M.B.G.M. Kooijman - van Thiel (red). *Hoogbegaafd. Dat zie je zó! Over zelfbeeld en imago van hoogbegaafden*. OYA Productions, 2008

Enkele jaren geleden is door **Althuizen, de Boer en van Kordelaar** (2015) gesteld dat hoogbegaafde kinderen ook hoogalert zijn. Zij gebruiken hiervoor de formule als in onderstaande afbeelding. De letters betekenen achtereenvolgens: **A**lertheid op cognitief gebied, **g**evoelsmatig gebied en op zintuiglijk gebied. Die alertheid uit zich in: veel vragen stellen, veel creatieve ideeën genereren, heftige emoties en de lat hoog leggen.

A:c,g,z →
{v,i,e,h,...}

(bron: Een andere kijk op hoogbegaafdheid, Althuizen, de Boer en van Kordelaar, 2014)

(bron overige afbeeldingen: slo.nl)

Persoonlijk vind ik het model van Heller het meest bruikbaar omdat daar veel factoren in genoemd worden. Hierbij niet uit het oog verliezend dat hoogsensitiviteit en hoogalertheid ook belangrijke kenmerken zijn van hoogbegaafde kinderen en volwassenen. Uit het model van Heller blijkt ook dat er niet alleen aandacht nodig is voor cognitieve uitdaging, maar ook voor de ontwikkeling van vaardigheden (executieve functies) en sociaal-emotionele doelen. Dit is waar wij op school ook meer aandacht aan willen geven.

We moeten extra alert zijn op de volgende groepen leerlingen, omdat deze moeilijk te signaleren zijn:

- onderpresteerders
- meisjes
- leerlingen met een leer- of gedragsprobleem (twice exceptional)
- leerlingen met een andere culturele achtergrond, van deze groep hebben we er slechts enkele op onze school

Betts en Neiharts (1988) maakten een onderverdeling in zes typen hoogbegaafden. Slechts één van de zes typen is succesvol, namelijk de zelfsturende, autonome leerling. Bovengenoemde groepen leerlingen vallen dus onder de andere vijf typen: de succesvolle leerling (bijv. braaf meisje dat goede cijfers haalt, maar toch onderpresteert), de uitdagende leerling, de onderduikende leerling (bijv. meisje dat liever in de groep opgenomen wordt dan er buiten te vallen), de risico-leerling en de dubbel-bijzondere leerling (de leerling met een leer-of gedragsprobleem). Onderpresteren is een fenomeen dat eigenlijk bij alle vijf de groepen voorkomt.

(bron: Uitdagend onderwijs aan begaafde leerlingen, E. Schrover)

2.2 Doelgroepomschrijving

In februari 2021 is middels een poll gevraagd aan het team welke benaming men het meest geschikt achtte voor de doelgroep. Daar kwam uit dat we hen meerbegaafden en hoogbegaafden noemen. Dit is dus niet alleen de 2,3 % hoogbegaafden aan de rechterkant van de IQ-curve, maar ook de 13,6 % die aan de linkerkant daarvan te vinden is. Op onze school liggen deze percentages waarschijnlijk wat hoger. Dit heeft consequenties voor het beleid. Het aanbod in de groep moet daardoor al wat hoger liggen dan gemiddeld. Naast de gebruikelijke drie differentiatie-niveaus binnen één jaargroep, is de groep die daar aan de bovenkant buiten valt, bij ons wat groter. Ook de groep van de meerbegaafden verdient extra aandacht. Hiervoor hebben we een aantal standaard materialen die ingezet worden, daarom kan de zorg voor deze groep korter omschreven worden. Als dit onvoldoende blijkt te zijn, wordt gekeken of deelname aan een plusgroepje passend is. De grens tussen meerbegaafd en hoogbegaafd is dus niet met een lijntje te trekken, maar hierin proberen we het kind 'op maat' te bedienen.

Tegenover de leerlingen gebruiken we deze benamingen eigenlijk sporadisch, we leggen hier niet de nadruk op. Binnen de plusgroepjes wordt hier indien nodig wel over gesproken en zeker ook in de bovenschoolse HB-voorziening. Binnen de school wordt sinds schooljaar 2025/2026 gesproken over de 'klimgroepjes', 'klimwerk' en 'het Leerlab' (=bovenschoolse HB-voorziening). Voor de leerlingen die hier niet heengaan betekent dat dus niet dat je 'beter' bent als je daaraan deelneemt, maar vaak juist dat je harder moet werken en extra huiswerk krijgt. We spreken bewust niet over 'pluskids', maar over 'kinderen die naar het klimgroepje gaan', zoals er ook kinderen zijn die naar juf ... gaan (RT). Op onze school begeleiden de ambulante jufs zowel kinderen die extra uitdaging nodig hebben, wat eigenlijk ook als hulp wordt gezien, als kinderen die extra ondersteuning op cognitief gebied nodig hebben. Alle kinderen hebben kindgesprekken met hun leerkracht en daarin wordt ook besproken wat elk individueel kind nodig heeft en welke hulp van eigen leerkracht of externe juf

daarbij nodig is. Kinderen die naar het klimgroepje gaan, gaan daar ook wel eens weer uit of er worden andere kinderen aan toegevoegd. We proberen zo elk kind de aandacht te geven die nodig is.

Wat betreft de groepen die moeilijk te signaleren zijn, willen we extra alert zijn op onderpresteerders, of dit nu jongens zijn of meisjes. In het algemeen gaan we een leerling al begeleiden zodra er een vermoeden is van begaafdheid, ook al laten scores dat niet zien. Bij leerlingen met leer- en gedragsproblemen is dit soms heel ingewikkeld. We proberen dan zeker ook in te steken op de begaafdheid, in overleg met ouders en externe deskundigen wordt soms wel gekozen om deze kinderen bijvoorbeeld niet te laten deelnemen aan een plusgroepje of plusklas vanwege de prikkels die dat met zich meebrengt. Voor kinderen met een andere culturele achtergrond passen we vooralsnog geen andere werkwijze toe.

3. Werkwijze

3.1 Signaleren

Om begaafde leerlingen vroegtijdig op te merken en het aanbod in de klas op hen af te stemmen is het belangrijk om op een goede wijze te signaleren. Kennis van kenmerken van hoogbegaafdheid bij de leerkrachten is essentieel. Er zijn diverse modellen, signaleringssystemen en -lijsten die hierbij behulpzaam kunnen zijn, zoals bijvoorbeeld het cognitief en zijnsluit-model van Tessa Kieboom waarbij ook aandacht is voor de gevoelskant van begaafdheid. Daarnaast is het nuttig om te kijken naar Cito-scores en methode (voor)toetsen. Echter leerlingen laten niet altijd zien wat ze eigenlijk kunnen. Soms is er een vermoeden dat een leerling zich verveelt of onderpresteert of ouders geven dit aan. Maar zelfs dat is niet altijd zo. *(bron: Werken met begaafde leerlingen in de klas, A. Bakx.)*

Op de teamvergaderingen en tijdens de groepsbesprekingen wordt het team door respectievelijk de hoogbegaafdheidsspecialist en de IB-er geattendeerd op het belang van (vroeg) signalering. De eerste verantwoordelijkheid voor signalering ligt immers bij de groepsleerkracht, want die ziet de leerlingen het meest.

We doen ons best om zo vroeg mogelijk kenmerken van begaafdheid te signaleren (bijlage 1). De aanmeldvragenlijst voor startende kleuters is aangepast qua vraagstelling, zodat we daardoor eventuele signalen kunnen oppikken voor de start (bijlage 2). Ook laten we kleuters die binnenkomen al in de eerste week een ik-tekening maken om daaruit af te lezen of het kind voorloopt in de ontwikkeling. Deze ik-tekening wordt geregeld herhaald om hierdoor ook iets te zien van de ontwikkeling of juist een signaal van onderpresteren. Soms is echter het aanpassen en onderpresteren al begonnen op de voorschoolse opvang. Binnen onze school is ook een peuterspeelzaal gesitueerd en er is dan ook altijd een (warme) overdracht van de kinderen die doorstromen naar de kleuterklas op onze school. Er is ook de mogelijkheid om een gesprek aan te vragen door de ouders vóór de start van de kleuter met de groepsleerkracht en de IB-er als er sterke vermoedens zijn van begaafdheid. Zes weken na het begin van het schooljaar voeren we met alle ouders zogenaamde startgesprekken. Dit zijn vooral 'luistergesprekken', waarbij ouders informatie over hun kind aan de leerkracht kunnen geven. Thuis laat een kind soms heel ander gedrag zien als op school en we willen hierin ouders altijd serieus nemen en kijken of we door een aanpassing op school een verandering in gedrag en welbevinden kunnen bewerkstelligen. Vanuit de theorie weten we dat zowel gezin, school als vrienden invloed hebben op het succes van de begaafde leerling en daarom is samenwerking essentieel. Bij nieuwe leerlingen die later dan de kleuterklas instromen vragen we altijd om een (warme) overdracht van alle gegevens uit het leerlingvolgsysteem. De te volgen stappen zijn vastgelegd in het borgingsdocument voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong (bijlage 3).

Sinds het schooljaar 2019-2020 voeren we in de hele school ook met regelmaat kindgesprekken met alle leerlingen. In deze gesprekken komt soms iets naar boven van mogelijke begaafdheid wat in de klas niet direct zichtbaar is. Soms is het ook zichtbaar bij bijv. projecten of thematisch werken bij vakvakken, als een leerling ineens enthousiasme laat zien of grote kennis over een bepaald onderwerp. Het vraagt wel om kennis van de leerkracht over onder andere het creërend denkvermogen en de motivatie (Renzulli) van deze leerlingen, om dit ook als kenmerken van (hoog)begaafdheid te zien. We proberen zo ook de groepen die moeilijk te signaleren zijn zoals meisjes, kinderen met een leer- of gedragsprobleem en andere onderpresteerders te 'onderscheppen'.

Een signaleringsinstrument kan daarnaast nuttig zijn. Eerdere jaren gebruikten wij voor signaleren het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH). Wij merkten echter dat kinderen waarbij

wij vermoedens hadden van begaafdheid hier doorheen 'glipten' en dat past niet bij onze visie om recht te doen aan elk kind. Daarom zijn we hiermee gestopt en gebruiken wij sinds het schooljaar 2021-2022 de leerlijnen Kader voor Ontwikkeling in Parnassys in combinatie met de Cito-scores en ZIEN-scores die al langer gebruikt werden en ook in Parnassys te vinden zijn. Deze drie onderdelen sluiten goed aan bij o.a. het model van Heller en Kieboom en de doelstelling van onze school, nl. dat we aandacht willen geven aan zowel de cognitieve kant alsook de vaardigheden en de sociaal-emotionele doelen. Na afname van de Cito-toetsen en ZIEN wordt er door de IB-er en de hoogbegaafdheidsspecialist schoolbreed en door de groepsleerkracht in de eigen groep gekeken naar mogelijke signalen van hoogbegaafdheid. In de groepsbespreking tussen groepsleerkracht en IB-er worden deze leerlingen besproken. De leerling krijgt dan aangepast werk in de klas door middel van compacten en verrijken en eens per week een begeleidingsgesprek als coaching voor het werken aan leerdoelen.

Niet altijd is het volledig duidelijk dat een leerling kenmerken van begaafdheid heeft, maar lijkt soms toch dat uitdagender aanbod passend zou kunnen zijn. We geven leerlingen dan ook het voordeel van de twijfel en proberen door middel van uitdagend werk te ontdekken of een leerling op zijn plek zit.

Bij twijfel of er sprake is van begaafdheid doordat er ook een leer- of gedragsprobleem is of als er twijfel is of versnelling wenselijk is, roepen we als school de hulp in van externe deskundigen, zoals de orthopedagoog of de hoogbegaafdheidsdeskundige van het samenwerkingsverband. Deze komt dan een observatie doen en ook een IQ-test is dan een optie, als dit goede handelingsadviezen kan opleveren voor de school. Soms zien ouders ook aanleiding voor een groot onderzoek en regelen zij dit zelf bij een externe instantie. Samenwerking is dan altijd mogelijk, bijv. door het invullen van vragenlijsten of doen van observaties op school of adviesgesprekken.

In schema krijgen we dan het volgende stappenplan:

1. Voordat de leerling start:	Evt. (warme) overdracht vanuit voorschoolse opvang of vanuit vorige groep bij de hogere leerjaren.	Aanmeldvragenlijst met vragen gericht op vroege signalering (in Parnassys door administratie)	Ik-tekening in de eerste schoolweek	Evt. gesprek met ouders (notitie in Parnassys door IB-er)
2. Na ca. 6 weken (alle gr.)	Startgesprek met ouders	Kindgesprek	Ik-tekening na 6 weken (kleuters)	Observatie leerkracht Groepsbespreking met IB-er (evt. notitie in Parnassys)
3. Februari (alle gr.)	Oudergesprek	Kindgesprek	Ik-tekening (kleuters)	Leerlijnen (kleuters) / ZIEN/Cito/Kader voor Ontwikkeling Groepsbespreking met IB-er (evt. notitie in Parnassys)

4. Juni (alle gr.)	Ouderavond (kleuters)	Kindgesprek	Ik-tekening (kleuters)	Leerlijnen (kleuters) / ZIEN/Cito/Kader voor Ontwikkeling Groepsbespreking met IB-er (evt. notitie in Parnassys)
-----------------------	--------------------------	-------------	---------------------------	--

3.2 Compacten, verrijken en versnellen

Compacten is het schrappen van onnodige herhalings- en oefenstof uit de reguliere methoden. Compacten is nodig voor de begaafde leerling omdat de leerstof in reguliere methoden meestal is afgestemd op leerlingen met een 'gemiddelde intelligentie', voor wie herhalings- en oefenstof nodig is om zich de leerstof eigen te kunnen maken. Begaafde leerlingen hebben vaak geen behoefte aan herhalingsstof, ze hebben minder oefening nodig. Door de leerstof compact aan te bieden, wordt voorkomen dat de leerling onnodig werk maakt en gedemotiveerd raakt. (*bron: Werken met begaafde leerlingen in de klas, p. 139*).

Tegelijk moeten we er alert op zijn dat belangrijke leerstrategieën en regels wel aangeboden worden. In de bovenbouw lopen leerkrachten er wel eens tegenaan dat leerlingen in de middenbouw niet de juiste strategieën hebben aangeleerd of bijvoorbeeld de tafels niet hebben geautomatiseerd en daardoor lopen ze in de bovenbouw vast. Daarom laten we de leerlingen nu bij alle nieuwe lesstof altijd meedoen met de instructie en wordt soms gecheckt of ze de antwoorden hebben gevonden met gebruik van de juiste strategie.

Op onze school wordt vanaf groep 3 een deel van de leerstof gecompact, met name bij rekenen, taal en spelling. Indien nodig doen we dit naar aanleiding van voorttoetsen of doortoetsen.

In onderstaande tabel is te zien hoe het compacten vorm krijgt. Overigens kunnen er bij individuele kinderen verschillen bestaan, bijvoorbeeld dat er slechts bij één vak gecompact wordt, het programma voor compacten wordt dan ook per kind bekeken en op maat gemaakt.

	rekenen	taal	spelling
Groep 3	***-weektaak (evt. halvering hiervan)	***-route van lijn 3 (= andere les dan **, andere instructie en andere werkboeken). Indien kinderen al goed kunnen lezen, wordt er niet gewerkt uit een methodeboek, maar gelijk aan pluswerk.	Klassikale route, omdat II. vaak de spellingregels nog niet kennen. Binnen het werkboek worden wel moeilijker woorden aangeboden.
Groep 4 t/m 6	***-weektaak (evt. halvering hiervan)	** -les maken (minimale basisstof),	Meedoen met instructie nieuwe categoriën en

		***-les halveren of niet maken.	oefendictetjes, bij 0 fout niet met de bespreking, i.p.v. gewoon werkboek (5 blz. per week), maken de ll. 2 blz. per week in het Staal pluswerkboek.
Groep 7 en 8	Afhankelijk van scores wordt de conditietraining verminderd qua tijd, bijv. naar een half uur of uur per week.	Geen aanpassingen i.v.m. minimale hoeveelheid werk, 1 les per week.	In enkele gevallen wordt alleen de instructie meegedaan ivm het aanleren van spellingregels en geen verwerking gemaakt. Of uitsluitend het instapdictet gemaakt.

In de vrijgekomen tijd door het compacten bieden we verrijking aan. Verrijking kan via verdiepen of via verbreden. Verrijkende leerstof moet tegemoet komen aan de leereigenschappen van begaafde leerlingen. Opdrachten moeten uitstijgen boven het niveau van de reguliere leerstof en moeten aanzetten tot het hogere-orde-denken en creatief denken. Bij verdiepen gaat de leerling dieper in op de stof van het onderwerp. Dit kan verdieping zijn op één bepaald vakgebied, zoals Sprinters of RekenXL bij rekenen en Plustaak taal, Taalmeesters of Taaleigenwijs bij taal. Dit zijn boekjes met over het algemeen gesloten vragen waar kinderen zelfstandig uit kunnen werken en vanaf een bepaalde leeftijd ook zelf na kunnen kijken. Instructie hierbij is overigens wel noodzakelijk. Verdieping is ook mogelijk door het stellen van vragen van een hoger (dieper) denkniveau. Dit kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van de Taxonomie van Bloom (zie bijlage 4). Benjamin Bloom bedacht een model hoe leerstof is in te delen in denkniveaus. In reguliere lesmethodes worden de leerlingen met name bevraagd op de onderste drie denkniveaus. Het is dus zaak dat de leerkracht regelmatig vragen toevoegt uit de bovenste drie denkniveaus. Echter soms zijn ook vragen en opdrachten vanuit de bovenste drie denkniveaus in methodes te vinden, bijvoorbeeld bij zaakvakken. Het is goed om hier alert op te zijn en deze niet over te slaan vanuit het idee dat deze denkniveaus minder belangrijk zijn. Bij ons op school hebben we tijdens de teamscholing onderzoek gedaan in diverse methodes om ons te oefenen in het ontdekken en gebruiken van de 6 denkniveaus. We zien dit bij name bij de zaakvakken terugkomen en ook in het plusboek bij de taalmethode. Ook denksleutels (bedacht door Tony Ryan) gaan uit van de hogere-orde-denkvaardigheden en kunnen eenvoudig toegepast worden op diverse onderwerpen.

Naast verdiepen is er ook de mogelijkheid tot verbreding. Bij verbreden zoek je de uitdaging op een zijterrein. Dat kan door middel van een extra vak als een vreemde taal, een denksport of door vakoverstijgende projecten. Hierbij moeten de vaardigheden meer aandacht krijgen dan de inhoud. Bij vaardigheden denken we aan leren denken, leren leren en leren leven en aan executieve functies. Verbredingsstof is minder makkelijk in te passen in methodelessen en vraagt dus meer begeleiding van de leerkracht en de hoogbegaafdheidsspecialist. Voorbeelden van verbredingsmateriaal zijn Projectenballade en het Vooruitwerklab. (bron: *Talentbeleid en klassenmanagement in de praktijk, Tijl Koenderink*)

In schema ziet dit er voor onze school als volgt uit:

	Rekenen	Taal/spelling	vakoverstijgend	begeleidingsgesprekken
--	---------	---------------	-----------------	------------------------

Groep 0/1/2	Plustaak rekenen vanaf gr. 2	Plustaak taal vanaf gr.2	Denksleutels, zelf ontworpen lessen en denkvragen volgens Bloom integratiematrix, Denktijd	Aandacht voor sociaal-emotioneel en executieve functies.
Groep 3	Sprinters of RekenXL	***-route en ***-extra boekje, Plustaak taal of Taaleigenwijs	Denksleutelkaarten, boekje 'de bende van 6' (mindset)	Aandacht voor sociaal-emotioneel en executieve functies.
Groep 4 en 5	Sprinters of RekenXL	Taaleigenwijs of plustaak taal/lezen	Denksleutelkaarten, bloom/gardner opdrachtkaarten, boekje 'de bende van 6' (mindset), Projectenballade Minka Dumont	Idem, evt. met behulp van het boek en werkboek 'hoogbegaafd, nou en?' of 'de helpende hand', 'blij met mij' en 'monster, muis en ik'.
Groep 6	Sprinters of RekenXL	Taaleigenwijs of Plustaak taal/lezen	Idem en werkboekjes 'Doorzetters'	Idem, werkboekjes 'Spiegelschrift' (emotioneel), 'Ik ben mezelf' (psycho-educatie HB)
Groep 7 en 8	Sprinters, RekenXL of Topklassers Wiskunde	Idem Mogelijkheid tot het leren van een vreemde taal via languageut.com of Latijn i.c.m. leren leren of Chinees i.c.m. leren leren.	Denksleutelkaarten, bloom/gardner opdrachtkaarten, Projectenballade Minka Dumont. Diverse materialen passend bij leerdoelen.	Idem Werkboekjes voor sociaal-emotioneel: 'denken en voelen' én 'leren leren' uitg. Eduforce, werkboek Slim onderpresteren aanpakken.

De (hoog)begaafde leerlingen die compacten en verrijken, krijgen eens per week een begeleidingsgesprek van 15-20 minuten bij de hoogbegaafdheidsspecialist. Het pluswerk wordt gemaakt in de klas, in de tijd die vrijkomt door compacten. Hierbij kan ook samengewerkt worden met 'peers' binnen de groep. In de bovenbouw is er soms ook een stukje huiswerk aan verbonden. De groepsleerkracht is gedurende de week ook vraagbaak als kinderen hulp of materialen nodig hebben. Het pluswerk wordt uitgelegd, de voortgang wordt besproken en beoordeeld tijdens het begeleidingsgesprek en hierbij wordt ook geregeld gevraagd hoe het gaat met het leerdoel (executieve functies), wat aan het eind van de periode wordt geëvalueerd.

Bij de leerlingen die compacten en verrijken heb je soms te maken met weerstand, bijvoorbeeld omdat het automatiseren niet goed op orde is, vanwege onderpresteren of faalangst en aangeleerde hulpeloosheid. Als de leerling verrijkingswerk aangeboden krijgt waar hij echt over na moet denken en zich voor in moet zetten, wordt hij uit zijn comfortzone gehaald. Niet alle leerlingen gaan dan enthousiast aan de slag en roepen soms dat het werk 'saai' is, ze proberen het op allerlei manieren te vermijden. Het is belangrijk te ontdekken wat dan de onderliggende gevoelens zijn. *(bron: Werken met begaafde leerlingen in de klas, pag. 159).*

We proberen deze kinderen hierbij zo goed mogelijk te begeleiden en de weerstanden weg te nemen of te verminderen. Dit kan bijvoorbeeld door:

- De kinderen goed te laten nadenken over hun leerdoelen.
- Te bespreken dat frustratie en tegen je grenzen aanlopen erbij hoort.
- Te werken met 'zelfhulpwerkboeken' over dit thema.
- Eventuele aanpassingen in de klas bij concentratieproblemen, zoals een koptelefoon.
- een (digitaal)programma van automatiseren aan te bieden

Omdat het pluswerk in de klas wordt gedaan, zijn er ook beperkingen. Projecten die veel ruis geven of veel speciale materialen vragen, zijn niet altijd mogelijk. Soms laat de groepsleerkracht de kinderen wel op de gang werken aan een knutselopdracht of een samenwerkingsopdracht. De leerkracht kan ook niet op elk moment zorgen voor materialen, leerlingen moeten hier soms dus even op wachten tot de leerkracht hier tijd voor heeft. De leerkracht beschikt over handleidingen en antwoordenboekjes bij de materialen, maar moet voor sommige ingewikkelde vraagstukken er ook eerst even induiken om de leerling goed te kunnen helpen. Dit is in een combinatie-groep niet altijd direct mogelijk en het vraagstuk moet dan soms wachten tot het begeleidingsmoment bij de hoogbegaafdheidsspecialist. Wel is het mogelijk om tussentijds een mail te sturen aan de hoogbegaafdheidsspecialist.

Indien het compacten en verrijken in combinatie met het begeleidingsmoment niet voldoende biedt voor de hoogbegaafde leerling, dan is er een mogelijkheid om aan te melden voor de bovenschoolse HB-voorziening. Hier kunnen de leerlingen na toelating één dag per week heen. Ook is er in de wijk die naast de wijk van de school ligt een school voor voortgezet onderwijs (Corderius College) waar een programma wordt geboden voor leerlingen in groep 8 voor één middag per week. Hierbij kunnen vakken gevolgd worden als Chinees, wiskunde en design & innovation.

Versnellen

Naast externe mogelijkheden is er binnen de school ook nog de optie om te versnellen als bovenstaande opties van compacten en verrijken en externe mogelijkheden van deeltijd begaafdheidsonderwijs niet toereikend zijn om tegemoet te komen aan de behoeften van de hoogbegaafde leerling. Op onze school werken wij met het leerstofjaarklassensysteem. In principe wordt er dus niet vooruit gegrepen op leerstof van een hoger leerjaar. Bij de begeleiding van hoogbegaafde kinderen komt het onderwerp vervroegde doorstroming geregeld aan de orde. In de praktijk zien we namelijk dat deze kinderen vaak al in groep 1 een voorsprong krijgen op hun leeftijdsgenootjes. Deze voorsprong kan in de daarop volgende jaren steeds groter worden, zodat het verstandig kan zijn om na te gaan of het vanuit zowel didactisch als sociaal-emotioneel oogpunt beter is om te versnellen. Er zijn vier mogelijkheden bij versnellen:

1. Vervroegd instromen in groep 1, dit wordt alleen in overweging genomen als ouders vroegtijdig hier een verzoek toe doen. We kijken hierbij ook naar de leeftijd van de leerling, het verschil met de groepsgenoten mag niet te groot zijn. Dit is op onze school één keer voorgekomen. We noemen dit dan een verlengde wenperiode, hier zijn ook wat praktische consequenties aan verbonden.

2. Overslaan van een groep. In principe kan dit één keer in de schoolloopbaan, of in uitzonderlijke gevallen twee keer. Dit is op onze school in het verleden wel gebeurd, waarbij dan in de meeste gevallen een kleutergroep overgeslagen werd. Door nieuwe inzichten is ons duidelijk geworden dat het in de kleutergroepen goed mogelijk is om het onderwijs voldoende te verrijken binnen de thema's. Daarom heeft deze optie niet onze voorkeur in de kleutergroepen, maar liever bijv. in groep 3 of 4.

3. Doorlopen van meerdere groepen in één schooljaar. Bijvoorbeeld halverwege een schooljaar naar de volgende groep.

4. Versnellen voor een bepaald vak. Dit heeft niet onze voorkeur, omdat het 'probleem' dan elk jaar opschuift en er uiteindelijk een volledig eigen leerlijn opgezet moet worden voor één leerling. Liever verrijken we dan bij dat vak, door de basisstof te compacten en in de vrijgekomen tijd verrijkingsmateriaal te bieden wat niet aan de orde komt in de hogere groepen.

Op advies van Martine Blonk van Driestar Educatief gebruiken wij sinds het schooljaar 2020-2021 de Versnellingswijzer van SchoolAanZet (<https://www.onderwijsdatabank.nl/88711/versnellen-zonder-drempel/>). Dit is een herziening van de VersnellingsWenselijkheidsLijst en er is ook een digitale versie van. Hierin krijgen zowel het didactische niveau als de sociaal-emotionele ontwikkeling en andere factoren die van invloed kunnen zijn een plek. Daarnaast roepen wij in dergelijke gevallen meestal de hulp in van een externe orthopedagoog vanuit het samenwerkingsverband of een hoogbegaafdheidsexpert van Driestar Educatief.

3.3 Leerdoelen in en buiten de klas voor hoogbegaafde leerlingen

Vanuit Educatis is er een HB-voorziening opgezet waaraan vier scholen deelnemen, waaronder de Johannes Calvijnschool. Daarnaast is er vanuit het samenwerkingsverband Berseba een aantal plekken vanuit andere scholen. Deze scholen kunnen leerlingen 'aanleveren' voor de bovenschoolse plusklas. Eén dag per week kunnen deze leerlingen hier een programma volgen dat specifiek op de doelgroep is afgestemd. Dit valt onder de tweede trap van zorg. De leerdoelen voor begaafde leerlingen in de reguliere klas en in de bovenschoolse HB-voorziening (plusklas) liggen niet zover uit elkaar. Ook in de HB-voorziening wordt gewerkt aan de gebieden 'leren leren, leren denken en leren leven'. Hierbij wordt ook gebruik gemaakt van de LOOD-lijst, in iets aangepaste vorm. De leerlingen in de HB-voorziening werken aan een zelfgekozen leerdoel, in samenspraak met de groepsleerkracht en de ouders. Dit leerdoel is dus bekend bij de groepsleerkracht en hier kan ook in de reguliere klas aan gewerkt worden. De meerwaarde van de HB-voorziening is dat het een kleinere groep is waar meer tijd en aandacht is voor elk kind. De leerlingen werken de hele dag aan hun eigen doel, maar daarnaast (ongemerkt) ook aan andere doelen uit de gebieden leren leren, leren denken en leren leven, zoals bijvoorbeeld doorzetten, wat vaker aan de orde komt omdat de uitdagingen pittiger zijn dan in de reguliere klas. Alles is erop gericht om de kinderen vaardigheden mee te geven voor elke dag. Daarbij is een groot voordeel dat ze een hele dag per week zich tussen 'peers', gelijkgestemden, bevinden en daar vaak goed aansluiting bij vinden. Ook heeft elk kind een eigen portfolio met een zelfgekozen doel waaraan gewerkt wordt en worden er 's middags kindgesprekken gevoerd. In februari en juni zijn er portfoliogesprekken met leerling en ouders. De HB-voorziening heeft een eigen visie-document, op te vragen bij de basisschool of bij Educatis.

De selectiecriteria voor de bovenschoolse plusklas zijn:

- De leerling zit in groep 5 t/m 8 én
- Een IQ-testuitslag boven de 130 óf
- Voorsprong aangetoond middels Cito vooruit toetsen óf
- Dossier waaruit blijkt dat het noodzakelijk is dat de leerling deelneemt aan de HB-voorziening en waarin staat wat er de afgelopen jaren gedaan is om de leerling tot ontwikkeling te laten komen óf
- Doorverwijzing vanuit het samenwerkingsverband Berseba

Omdat het financieel gezien niet mogelijk is om meerdere dagen per week de HB-voorziening te draaien en wel zoveel mogelijk leerlingen een plekje te geven is er voor gekozen om de groep te

splitsen en te verdelen over twee dagen. Op dinsdag is er plek voor 18 leerlingen uit groep 7 en 8 en op donderdag voor 18 leerlingen uit groep 5, 6 en 7. Er wordt dan gebruik gemaakt van een lokaal van de Johannes Calvijnsschool.

De HB-voorziening wordt bemand door een leerkracht die hoogbegaafdheidsspecialist is en een leraarondersteuner. Een deel van de lessen wordt door de HB-leerkracht zelf ontwikkeld.

De leerkrachten gaan een keer per jaar naar de scholen toe waar de leerlingen vandaan komen om met de groepsleerkrachten af te stemmen en een keer is er telefonisch contact. Ook worden de gekozen doelen doorgegeven aan de groepsleerkrachten. Wat er met die doelen in de klas wordt gedaan valt buiten de verantwoordelijkheid van de plusklasleerkrachten. Het mooiste is als deze doelen ook een plekje krijgen in de reguliere klas. De groepsleerkrachten worden ook één keer per jaar uitgenodigd om een kijkje te nemen in de plusklas, met gelegenheid tot gesprek.

Op de dagen dat de leerlingen in de reguliere klas zijn, moeten ze soms wat werk of toetsen inhalen van de dag dat ze in de HB-voorziening zijn. Verder wordt op de andere dagen ook de leerstof gecompect en verrijkt. Daarnaast krijgen deze leerlingen ook een individueel begeleidingsmoment bij de hoogbegaafdheidsspecialist, omdat dit in een behoefte blijkt te voorzien.

3.4 Materialen en Methodes

In het schema in paragraaf 3.2 is te zien welke materialen worden gebruikt bij het compacten en verrijken in de reguliere groep. In de bovenschoolse plusklas worden vooral materialen gebruikt waarbij de kinderen zich van hun vaardigheden bewust worden en kunnen oefenen. Te denken valt aan materialen op basis van de taxonomie van Bloom, Meervoudige Intelligentie van Gardner en de denkprofielen van Sternberg. Projecten worden ook soms zelf ontwikkeld door de plusklasleerkracht, bijvoorbeeld door gebruik te maken van de integratiematrix van Bloom en Gardner.

Zowel de materialen voor verrijken in de reguliere groep als in de plusklas hebben een hogere moeilijkheidsgraad en het convergent denken gebeurt op een hoog niveau. Daarnaast is er veel ruimte voor divergent denken. Leerlingen kunnen bij het uitvoeren van de projecten ook kennismaken met verschillende expressiestijlen (Renzulli). Dit houdt in dat zij kunnen kiezen hoe ze hun project presenteren, bijv. door middel van een powerpoint, een werkstuk, een kunstwerk, een lied, enz. Hierbij wordt ook vaak ICT (multimediale toepassing) gebruikt.

Het aanbod voor in de reguliere groep is beschreven in paragraaf 3.2 en 3.3. Er is aandacht voor executieve functies in denken en in doen, vooral tijdens het werken aan de projecten, leerdoelen, portfolio's. Hierbij valt te denken aan het werken met een agenda, als voorbereiding op het voortgezet onderwijs. Heeft een leerling moeite met het plannen van huiswerk, dan kiezen we dat als leerdoel. Heeft een leerling moeite met emotieregulatie, dan kiezen we dat als leerdoel, enz. Hierbij bespreken we de aanpak en evalueren we dat wekelijks in het coachingsgesprek.

Materialen worden vaak gekozen op basis van tips uit netwerken waar al ervaring is met bepaald materiaal. Op basis daarvan wordt gekeken wat er bij onze school of bij de bovenschoolse plusklas past. Daarnaast letten we op variatie en diversiteit, zodat zoveel mogelijk aan bod komt op de gebieden cognitief, sociaal-emotioneel en executieve functies.

In de bovenschoolse plusklas wordt erop gelet dat Meervoudige Intelligentie, de taxonomie van Bloom, de denkprofielen van Sternberg en de portfoliogoelen aan de orde komen. Daarom wordt materiaal nogal eens aangepast aan wat de groep op dat moment nodig heeft en worden bijvoorbeeld extra of andere doelen toegevoegd waaraan gewerkt wordt.

Door middel van zichtzendingen is het vaak mogelijk om een beter beeld te krijgen van materialen. Ook zoeken we zelf op internet naar geschikte materialen die passen bij de doelstellingen en de werkwijze van de school en bij de leerdoelen van de kinderen. De plusklas heeft een eigen budget om materialen aan te schaffen. In de reguliere klas worden materialen aangeschaft vanuit het leermiddelenbudget van de school. Evaluatie gebeurt altijd na afloop van een project, lessenserie of pilot met een methode of werkboekjes. Vaak geeft het het beste beeld als materiaal in de praktijk

wordt uitgetoetst. Ook de leerlingen zelf kunnen er dan iets over zeggen. Is het materiaal aantrekkelijk? Kun je ermee werken aan je leerdoel? Is het op het juiste niveau? Worden de hogere denkvaardigheden aangesproken? Deze evaluatiepunten worden meegenomen voordat we overgaan tot aanschaf van het materiaal of het vaker gebruiken van gratis of zelfontwikkeld materiaal.

3.5 Administratie

Het is van belang dat de leerdoelen en de gemaakte opdrachten en werkboekjes per leerling worden vastgelegd. De HB-specialist gaat elk jaar mee, dus is een overdracht naar het volgende leerjaar niet nodig. De HB-specialist houdt zelf bij welke materialen al door de leerlingen gebruikt zijn.

De HB-voorziening heeft overigens een eigen administratie, waarbij de portfolio's van de leerlingen in Parnassys worden gehangen.

Het vastleggen in Parnassys heeft als bijkomend voordeel dat informatie van alle leerjaren achtereen zichtbaar is, ook een volgende groepsleerkracht kan dan zien wat er in de voorgaande jaren gedaan is en aan welke doelen gewerkt is. Er is zo een stukje dossieropbouw, wat ook weer gebruikt kan worden bij een eventuele arrangementsaanvraag.

3.6 Overdracht en doorgaande leerlijn

Op onze school vindt overdracht naar de volgende leerkracht voor alle leerlingen op drie manieren plaats.

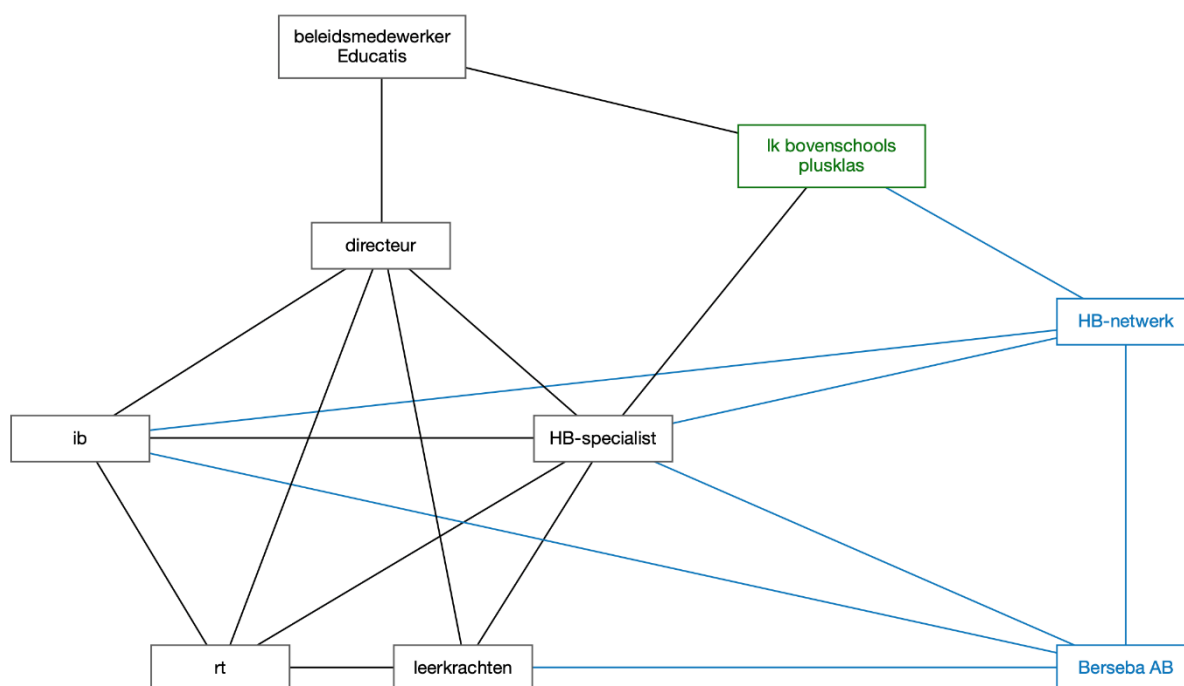
- Bij elke leerling wordt een overdracht getypt in Parnassys, behalve als het kind bij de huidige leerkracht in de groep blijft. Deze overdracht is ook zichtbaar voor ouders.
- Een warme overdracht in een van de laatste schoolweken. Dit houdt in dat de leerkrachten elkaar persoonlijk spreken over elke leerling. Hierin is het mogelijk om samen te kijken naar wat de leerling nodig heeft en aan welke doelen het afgelopen jaar gewerkt is. Daarnaast wordt aangegeven op welke manier er gecompact en verrijkt is, zodat dit op dezelfde wijze voortgezet kan worden.
- Er is als laatste ook nog een overdrachtsformulier waarin van de hele groep alle bijzonderheden vermeld staan.

De hoogbegaafdheidsspecialist gaat 'mee' naar het volgende leerjaar en kan dus zicht houden op de doorgaande lijn. Indien er een overgang is naar een andere begeleider, zoals van groep 3 naar groep 4, dan is er tevens een warme overdracht tussen de begeleiders.

4. Organisatie

4.1 Omgeving en partners beleid Hoogbegaafdheid

In onderstaand organogram is te zien welke partijen deel uitmaken van de organisatiestructuur op onze school en welke de externe partijen zijn die invloed hebben op het beleid.

De beleidsmedewerker van Educatis staat in contact met de directeuren van de Educatis-scholen, alsook met de leerkrachten van de bovenschoolse HB-voorziening. De beleidsmedewerker is ook verantwoordelijk voor het plaatsingsbeleid van de HB-voorziening. Zij beoordeelt de dossiers van de leerlingen die door de IB-ers zijn aangemeld voor plaatsing.

De directeur stuurt de IB-ers, de specialist Hoogbegaafdheid en het team aan en heeft eerste beslissingsbevoegdheid inzake de hoofdlijnen van het beleid. De taken van de IB-er, specialist, de groepsleerkrachten en de leerkrachten HB-voorziening zijn te zien in andere hoofdstukken in dit beleidsplan en in bijlage 6.

De IB-er, de specialist Hoogbegaafdheid en de leerkrachten HB-voorziening maken deel uit van het HB-netwerk van Berseba-Midden. Dit netwerk is bedoeld om meer informatie te vergaren over Hoogbegaafdheid door middel van lezingen over een deelonderwerp en om kennis te delen met andere scholen uit het netwerk.

Indien er een arrangement is aangevraagd voor een leerling bij het loket van Berseba-Midden, dan wordt daaruit ook een ambulant begeleider toegewezen, die meedenkt over de juiste stappen en middelen die voor deze leerling kunnen worden ingezet. Hierbij zijn zowel de groepsleerkracht, de IB-er, de specialist Hoogbegaafdheid, de ouders en - indien de leerling is geplaatst in de HB-voorziening - ook de leerkrachten van de HB-voorziening betrokken. Daarnaast wordt de leerling betrokken middels kindgesprekken. De ambulant begeleider heeft een adviserende rol en besluiten worden gezamenlijk met de betrokken partijen genomen.

De leerkrachten van de HB-voorziening hebben minimaal twee keer per jaar contact met de groepsleerkrachten van de geplaatste leerlingen. Ook is er onderling contact, afstemming en kennisdeling tussen de specialist Hoogbegaafdheid en de leerkrachten van de HB-voorziening.

De functie van specialist Hoogbegaafdheid en leermiddelen ten dienste van de (hoog)begaafde leerlingen worden betaald vanuit de reguliere personeelsbegroting en de leermiddelenbegroting. De belangrijkste doelgroep die belang heeft bij het beleid Hoogbegaafdheid is de groep leerlingen. Zij profiteren het meest van het aanbod wat we als school zo goed mogelijk op hen proberen af te stemmen. Daarnaast zijn ook de ouders en de groepsleerkrachten gebaat bij een heldere en eenduidige aanpak, waarbij maatwerk mogelijk is. Ouders worden van het beleid op de hoogte gebracht middels de nieuwsbrief, de schoolgids en de website van de school. Dit jaar zijn we begonnen met het toevoegen van bijlagen bij de nieuwsbrief, waarin elke maand een aspect van het thema hoogbegaafdheid of van het beleid aan de orde komt.

De bovenschoolse HB-voorziening heeft een apart deel van de website, waar summiere informatie vermeld staat. De HB-voorziening organiseert elk jaar aan het begin een informatieavond voor nieuwe ouders van deelnemende leerlingen en een thema-ouderavond waarbij een spreker wordt uitgenodigd en ook gelegenheid is voor het uitwisselen van ervaringen tussen ouders onderling. Daarnaast verzorgen zij een periodieke nieuwsbrief voor ouders, leerkrachten en directies van de deelnemende scholen.

4.2 Taken en bevoegdheden

De hoogbegaafdheidsspecialist heeft zich verdiept en is geschoold in de theorie over (hoog)begaafdheid en fungeert als vraagbaak voor de andere collega's binnen het team en de ouders. De rollen en functies van de IB-ers, groepsleerkrachten en de leerkrachten van de HB-voorziening zijn te vinden in bijlage 6.

4.3 Besluitvorming

Besluiten met betrekking tot de hoogbegaafde leerling en te gebruiken middelen en materialen worden nooit door één persoon genomen, maar door de volgende teamleden:

- Signaleringsbesluit: groepsleerkracht in samenwerking met IB-er en/of hoogbegaafdheidsspecialist
- Handelingsbesluit: groepsleerkracht, IB-er, hoogbegaafdheidsspecialist en ouders en evt. externe deskundige.
- Versnellingsbesluit: groepsleerkracht, IB-er, hoogbegaafdheidsspecialist, ouders en in de meeste gevallen een externe deskundige. Bij twijfel beslist de school, hoewel we hierin zorgvuldig de wens van ouders meenemen.
- Materialenbesluit: groepsleerkracht en hoogbegaafdheidsspecialist in overleg met directie.
- Plusklasdeelnamebesluit: groepsleerkracht en IB-er (in overleg met hoogbegaafdheidsspecialist) melden aan met dossier van de leerling, bovenschools bestuurder beslist over deelname.
- Prioriteitenbesluit: Hoogbegaafdheidsspecialist en directie.

De directeur bepaalt de prioriteit van de doelstellingen indien daar twijfel over ontstaat.

4.4 Deskundigheid en Attitude

De volgende competenties, kennis en attitude zijn nodig bij de uitvoering van de taken binnen het onderwijsbeleid hoogbegaafdheid.

Attitude	Competenties
1. Begrip van en luisterend naar leerling	1. Plannen en organiseren
2. Respect voor de autonomie en reflectie op de competentie van leerling	2. Coachen
3. Eerlijk, zelfvertrouwen, geduldig, creatief	3. Probleemanalyse
4. Zorg voor fijne relatie met leerling	4. Leervermogen
	5. Sensitiviteit
	6. Mondelinge communicatie
	7. Luisteren
	8. Stressbestendigheid
	9. Initiatief
	10. Resultaatgerichtheid
Kennis	
1. Achtergrond hoogbegaafdheid	
2. HB Beleidsdoelstellingen school	
3. Leerdoelen HB leerlingen	
4. Werkwijze: signaleren, compacten, verrijken, procedures, materialen	

De kennis die nodig is voor de uitvoering van de theorie over hoogbegaafdheid, de doelstellingen van het beleid, de leerdoelen van de doelgroep en de werkwijze is beschreven in hoofdstuk 1 en 2. De theorie is behandeld tijdens de teamscholing door Driestar Educatief en is herhaald tijdens de teamvergadering en als te lezen bijlage bij de schoolnieuwsbrief. De meeste leerkrachten zijn hier dus voldoende mee bekend. Het is belangrijk om er alert op te zijn dat startende leerkrachten hierin structureel begeleid en bijgepraat worden. Dit is een taak van de leerkracht die de startende leerkracht coacht en van de hoogbegaafdheidsspecialist. Ook is het van belang om de theorie en de visie van de school op de (hoog)begaafde leerling geregeld terug te laten komen tijdens vergaderingen en door middel van tips, artikelen en dergelijke.

Daarnaast wordt bovenstaande attitude verwacht van de leerkrachten en de teamleden die de begaafde leerlingen begeleiden (RT-er, hoogbegaafdheidsspecialist). (Hoog)begaafde leerlingen hebben hierbij een iets andere benadering nodig dan de 'gemiddelde' leerling, onder andere vanwege hun gevoeligheid. Waar gemiddelde leerlingen hun leerkracht het meest waarderen als die in de eerste plaats organisatorisch en daarna didactisch en pedagogisch competent is, is bij (hoog)begaafde leerlingen de pedagogische competentie van de leerkracht het belangrijkste en daarna de interpersoonlijke en de didactische component.

4.3 Financiering

Het onderwijs aan de (hoog)begaafde leerlingen wordt op twee manieren bekostigd:

1. Functie van de hoogbegaafdheidsspecialist: wordt betaald uit de personeelsbegroting. Hiervoor is 4 uur beschikbaar en omvat de begeleiding van de begaafde leerlingen die níet naar de bovenschoolse HB-voorziening gaan en daarnaast gesprekken met ouders, collega's en externe deskundigen over deze leerlingen. Ook is er een uur beschikbaar voor het maken, uitvoeren, bewaken en evalueren van het beleid.

2. Subsidie hoogbegaafdheid: 4 uur per week.

2. Materialen ten dienste van het onderwijs aan de (hoog)begaafde leerlingen. Dit wordt bekostigd uit de leermiddelenbegroting en in het schooljaar 2025/2026 ook uit de subsidie hoogbegaafdheid.

Op dit moment is de begroting i.c.m. de subsidie toereikend en zijn geen extra middelen nodig. De verwachting is dat het leerlingaantal de komende jaren langzaam krimpt en daarmee

verhoudingsgewijs ook het aantal begaafde leerlingen. Dit heeft ook gevolgen voor de begroting en de omvang van de functie op de (middel)lange termijn.

5. Borgen en voortgang

5.1 Communicatie

Ouders en leerkrachten worden op de hoogte gehouden van informatie betreffende het beleid. Dit gebeurt via bijlages bij de nieuwsbrief en tijdens teamvergaderingen. Verder is er in de wandelgangen geregeld gesprek en afstemming over het beleid met teamleden, alsmede over de voortgang van de individuele leerlingen. Ook onderzoeken we de mogelijkheden om ouders inzicht te geven in de individuele plannen van de leerlingen, die in Parnassys worden gezet. Momenteel worden de ontwikkeling en de leerdoelen van de leerling als notitie toegevoegd aan het leerlingrapport. Sinds 2022 heeft de school een Instagram-account, waarop ook de hoogbegaafdheidsspecialist geregeld een foto of filmpje zal plaatsen van een geslaagde leerlingopdracht. Ook groepsleerkrachten kunnen hiervan foto's of filmpjes plaatsen.

Naar aanleiding van de ontwikkelpunten die uit de teamanalyse naar voren komen, wordt een plan gemaakt om de aangedragen onderwerpen naar voren te laten komen, hetzij in een één-op-één gesprek, hetzij tijdens een teamvergadering voor het hele team. Ook zal de hoogbegaafdheidsspecialist de teamleden attenderen op relevante lezingen, artikelen, cursussen en dergelijke met betrekking tot het thema begaafdheid.

Het beleidsplan is aan het einde van het cursusjaar 2021-2022 gepresenteerd aan het team tijdens een teamvergadering. Daarnaast zal het ter inzage zijn voor de ouders. De doelstellingen van de school zoals beschreven in hoofdstuk 1 zullen tijdens teamvergaderingen geëvalueerd worden en hierbij zullen de successen gevierd worden en ook gecommuniceerd worden middels de nieuwsbrief. Deze communicatie wordt aangeleverd door de hoogbegaafdheidsspecialist en goedgekeurd door de directeur, eventueel nadat het aan het team is voorgelegd.

5.2 Beleidscyclus en evaluatie

Het schoolplan gaat over een periode van vier jaar en daarbinnen is er voor elk jaar een jaarplan. Op de helft van het schooljaar is er een evaluatie van het jaarplan, die tijdens de teamvergadering besproken wordt. Het beleid (hoog)begaafdheid maakt onderdeel uit van het jaarplan (in grote lijnen) en wordt dus halfjaarlijks geëvalueerd en indien nodig bijgesteld. Op meer gedetailleerd niveau wordt structureel geëvalueerd:

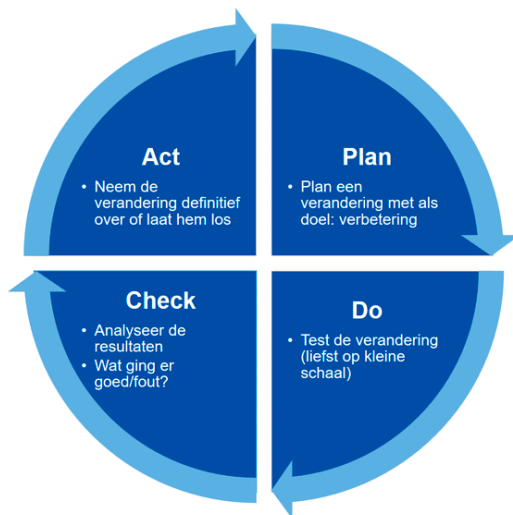
- De doelstellingen, met het team en ouders.
- De gebruikte materialen, met de leerlingen en hun leerkrachten. Hierbij wordt geëvalueerd of het materiaal voldoet aan de kenmerken van verrijkingsmateriaal, hogere denkkorrel vaardigheden en met aandacht voor sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling en executieve functies.
- Onderlinge samenwerking, er is vrijwel wekelijks tot maandelijks afstemming en evaluatie met de leerkrachten en de RT'er die verantwoordelijk is voor de plusgroepjes in de onderbouwgroepen. Hierbij wordt gesproken over de voortgang van de individuele leerlingen en wat de hoogbegaafdheidsspecialist kan betekenen voor het onderwijs aan de begaafde leerlingen in de klas. Evaluatie hiervan vindt bijvoorbeeld plaats voorafgaand aan het functioneringsgesprek met de directeur.
- Doorgaande leerlijn, dit is een aandachtspunt bij ons op school en moet tijdens teamvergaderingen op de agenda blijven.
- Taken en bevoegdheden, in het functioneringsgesprek met de directeur
- Communicatie, ouders hebben de mogelijkheid om contact te leggen met de hoogbegaafdheidsspecialist of de directeur over de communicatie. De vraag hierbij is of de

communicatie voldoende is en of de communicatie zich moet beperken tot de ouders die een begaafde zoon of dochter hebben of aan alle ouders aangeboden moet worden.

- Professionaliseringswensen, deze kunnen altijd aangegeven worden bij de directeur en er is ook inspraak mogelijk op onderwerpen voor teamscholing
- Verbeterpunten, hier staat de hoogbegaafdheidsspecialist altijd voor open en ook wordt bijvoorbeeld per mail gevraagd wat ontwikkelpunten en verbeterpunten zijn, waarop de hoogbegaafdheidsspecialist dan actie kan ondernemen.

Tijdens de overleg- en afstemmingsmomenten met de leerkrachten wordt ook gesproken over het effect van de begeleiding van de leerlingen. Indien nodig wordt de begeleiding beter afgestemd op wat leerling en leerkracht nodig hebben. Ook in gesprekken met ouders kan de begeleiding van de leerlingen aan de orde komen en geëvalueerd worden. Daarnaast zullen we via korte enquêtes peilen hoe ouders en leerlingen het effect van de individuele begeleiding en de coaching in de plusgroepjes ervaren. Hierbij worden ook de successen benoemd.

Bij het uitvoeren van de doelstellingen hanteren we de Plan-Do-Check-Act-cyclus:

Bijlages

Bijlage 1

Kenmerken van hoogbegaafde kleuters

Uit onderzoek blijkt dat hoogbegaafde kinderen meer dan andere kinderen fantasierollenspellen doen en dat zij bij het spelen met andere kinderen meer coöperatief zijn. In het algemeen kun je zeggen dat hoogbegaafde kleuters beschikken over een gunstiger zelfbeeld dan hun leeftijdsgenoten. Wel kunnen zij met hun sociale omgeving in botsing komen door een aantal oorzaken:

1. Hoogbegaafde kleuters kunnen non-conformistisch zijn: ze kiezen hun eigen, soms ongewone, weg en willen zich niet aanpassen aan de manier van werken die bijvoorbeeld een ouder of een leerkracht aangeeft.
2. Hoogbegaafde kleuters kunnen ongeduldig zijn met hun leeftijdsgenoten. Doordat zij snel inzicht hebben, is het voor hen moeilijk voor te stellen dat anderen er langer over doen.
3. Doordat hoogbegaafde kleuters merken dat ze anders zijn dan andere kinderen kunnen ze sterk vragen om erkenning om hun onzekerheid te verminderen.
4. Ten slotte kunnen ze zeer sterk gericht zijn op meer abstracte niveaus van denken, waardoor de communicatie tussen hen en andere kleuters stroef kan verlopen.

Tips voor observatie

1. Algemene ontwikkeling

Hoogbegaafde kleuters weten vaak veel over de meest uiteenlopende onderwerpen. Dit is meestal op school niet zichtbaar, omdat ze zich zo aanpassen dat ze niet durven te vertellen wat ze weten.

2. Verbaal sterk

Hoogbegaafde kleuters hebben een uitgebreide woordenschat, kennen moeilijke woorden, praten in complexe zinnen, maken woordgrapjes en kunnen vaak goed argumenteren. Ze beslissen zelf wat ze wel of niet vertellen. Als ze zich niet begrepen voelen, praten ze weinig.

3. Gevorderde observatievaardigheden

Hoogbegaafde kleuters hebben oog voor detail, kunnen goed hun omgeving en menselijke interacties observeren. De kleinste veranderingen vallen hen op en worden gelinkt aan gebeurtenissen uit het verleden.

4. Ongebruikelijke nieuwsgierigheid

Hoogbegaafde kleuters onderzoeken dingen vaker en langer. Ze onderzoeken vaak ongeplande/onverwachte dingen of situaties en zijn nieuwsgierig naar iets wat op dat moment niet in de les aan de orde is.

5. Bijzonder goed geheugen

Hoogbegaafde kleuters hebben niet veel herhaling nodig om iets te leren. Met een klein beetje oefening kunnen ze kleuren, vormen en namen van dieren e.d. onthouden. Ze hebben een selectief geheugen: is het voor hen niet interessant, dan onthouden ze het niet.

6. Begrijpen van complexe concepten

Hoogbegaafde kleuters kunnen getalbegrip laten zien. Ze kunnen vaak optellen en aftrekken uit hun hoofd en een ingewikkelde oorzaak- en gevolgrelatie zien (als ik mijn glas melk in de vriezer stop, kan het barsten).

7. Ongeduld met eigen beperkingen

Hoogbegaafde kleuters kunnen erg gefrustreerd raken als ze iets willen doen dat binnen hun mentale maar niet binnen hun fysieke mogelijkheden ligt.

8. Ongebruikelijke concentratie

Hoogbegaafde kleuters kunnen zich bijzonder lang concentreren op taken die hen interesseren. Ze kunnen langer luisteren naar een verhaal, bouwen of spelen. De voorwaarde is dat het voor hen interessant is.

9. Ongebruikelijke oplossingen

Hoogbegaafde kleuters kunnen creatieve en originele oplossingen bedenken voor dagelijkse problemen of vragen op school. Hun antwoord is wellicht anders dan wat je verwacht, maar hoeft niet fout te zijn! Ze kunnen out of the box denken en doen dat ook graag.

Bijlage 2

Aanmeldvragenlijst kleuters

Johannes Calvijnsschool Amersfoort

Voorschoolse vragenlijst groep 0 en 1

Aan de ouders/verzorgers van: _____

Geboortedatum van uw kind: _____

Vroege ontwikkeling

Zijn er bijzonderheden te vermelden over de zwangerschap en/of babytijd? ja / nee

Zo ja, welke?

Heeft uw kind ingrijpende gebeurtenissen meegemaakt? ja / nee

Zo ja, welke?

Is uw kind zindelijk en kan het zelfstandig naar het toilet gaan? ja / nee

Eventuele bijzonderheden (m.b.t. dag/nacht):

Gezondheid en medische gegevens

Is er sprake van bijzondere ziekten of afwijkingen? ja / nee

Zo ja, wat moet de school daarvan weten?

Is er sprake van allergieën of diëten? ja / nee

Zo ja, wat moet de school daarvan weten?

Is er sprake van oog- en/of oorproblemen?	ja /
nee	
Zo ja, wat moet de school daarvan weten?	
Gebruikt uw kind medicijnen?	ja / nee
Zo ja, wat moet de school daarover weten?	
Is uw kind onder behandeling (geweest) van een:	
0 Kinderarts	ja / nee
0 Logopedist	ja / nee
0 Fysiotherapeut	ja / nee
0 andere therapeut of instelling, nl. _____	ja / nee

Basiskenmerken en betrokkenheid				
(aankruisen wat meest van toepassing is)	(bijna)	meer wel	meer niet	(bijna)
Mijn kind...	altijd	dan niet	dan wel	nooit
heeft zelfvertrouwen	0	0	0	0
komt voor zichzelf op	0	0	0	0
maakt gemakkelijk contact met andere kinderen	0	0	0	0
maakt gemakkelijk contact met volwassenen	0	0	0	0
speelt met andere kinderen	0	0	0	0
reageert enthousiast bij een activiteit of spel	0	0	0	0
werkt met aandacht en nauwkeurigheid	0	0	0	0
kan uit zichzelf een tijdje met een activiteit bezig zijn	0	0	0	0
is snel ontmoedigd als iets niet lukt	0	0	0	0
maakt af waar het aan begon	0	0	0	0
Uw kind is ondernemend	0	0	0	0
Uw kind is nieuwsgierig	0	0	0	0

Taal- en denkontwikkeling	
De moedertaal van uw kind is : Nederlands / andere taal, nl. _____	
Wordt er thuis naast het Nederlands nog een andere taal gesproken?	ja / nee
Zo ja, welke ? _____	

5= altijd, 4=vaak, 3=meestal, 2=soms, 1=nooit

Uw kind spreekt duidelijk en is goed verstaanbaar 5 4 3 2 1

Uw kind begrijpt goed wat er gezegd wordt 5 4 3 2 1

Uw kind kent de betekenis van veel woorden 5 4 3 2 1

Uw kind kan met woorden duidelijk maken wat het wil vertellen 5 4 3 2 1

Uw kind vindt het fijn wanneer het voorgelezen wordt 5 4 3 2 1

Uw kind voert een opdracht goed uit 5 4 3 2 1

Uw kind heeft een goed geheugen 5 4 3 2 1

Uw kind stelt veel vragen 5 4 3 2 1

Uw kind bedenkt creatieve oplossingen 5 4 3 2 1

Komen er in uw gezin of familie lees- of spellingproblemen voor? ja / nee

Komt er in uw gezin of familie dyslexie voor? ja / nee

Van welke boeken houdt uw kind?.....

Welke gezelschapsspelletjes doet uw kind graag?.....

Spelontwikkeling

Waarmee speelt uw kind het liefst?.....

Waar speelt uw kind het liefst? buiten / binnen

Heeft uw kind voorkeur met wie het speelt? meisjes / jongens / beide

Heeft uw kind voorkeur voor jongere of oudere kinderen? jongere / oudere / beide

Mijn kind is geïnteresseerd in een of meer van de volgende activiteiten:

boeken	0
bouwen	0
knutselen	0
cijfers en getallen	0
rollenspel, fantasiespel	0
gezelschapsspelletjes	0
liedjes zingen	0
computeren	0
buiten spelen	0
puzzelen, aantal stukjes	0
denkspellen	0

overige, nl. _____

0

Sociale ontwikkeling

Kruis in onderstaand lijstje aan wat u in uw kind herkent. Mijn kind is:

☐ spontaan	☐ overactief	☐ levendig	☐ open
☐ zelfverzekerd	☐ lawaaierig	☐ agressief	☐ jaloers
☐ teruggetrokken	☐ driftig	☐ passief	☐ vrolijk
☐ makkelijk	☐ veeleisend	☐ druk	☐ rustig
☐ opgewekt	☐ aandacht vragend	☐ ontspannen	☐ angstig
☐ somber	☐ verlegen	☐ gespannen	☐ gehoorzaam

Motorische ontwikkeling

Hoe is de ontwikkeling van uw kind verlopen m.b.t. zitten, staan en lopen?

Kan uw kind zich zelfstandig aan- en uitkleden?

ja / nee

Zijn daarover bijzonderheden te melden?

Hoe tekent, kleurt, knipt en plakt uw kind?

Overige vragen

Heeft uw kind kinderopvang bezocht?

ja / nee

Zijn daarover bijzonderheden te melden?

Heeft uw kind een gastoudergezin bezocht?

ja / nee

Zijn daarover bijzonderheden te melden?

Is uw kind in denken en praten al bezig met school en schoolgaan?

ja / nee

Zo ja, waar merkt u dit aan?

Hoe ziet de gezinssamenstelling eruit? _____

Plaats van dit kind in het gezin: _____

Mijn kind wordt helemaal blij als wij dit samen doen: _____

Zijn er bijzondere omstandigheden in het gezin, waarvan u vindt dat de school ze moet weten?

ja / nee

Zo ja, welke ?

Heeft u naar aanleiding van het invullen van dit formulier behoefte aan een gesprek met de leerkracht van uw kind om zaken verder toe te lichten?

ja / nee

Ondertekening

Handtekening ouder(s)/voogd(en):

Naam: _____

Plaats: _____

Datum: _____

Hartelijk dank voor het invullen!

Bijlage 3

Borgingsdocument voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong

Als we een ontwikkelingsvoorsprong signaleren bij kleuters hanteren we de volgende stappen:

1. Er wordt door de ouders/verzorgers een voorschoolse vragenlijst ingevuld, als deze aanleiding geeft tot vermoedens van begaafdheid, vraagt dat extra alertheid.
2. In de startgesprekken vragen we ouders naar de ontwikkeling van hun kind. Als we denken aan een ontwikkelingsvoorsprong vragen we van hen ook tekening of foto van bouwwerk dat de leerling zelf heeft gebouwd.
3. In de eerste schoolweek maakt de leerling een ik- of familie-tekening.
4. We observeren de leerling a.d.h.v. de leerlijnen en letten op de kenmerken voor een leerling met een ontwikkelingsvoorsprong.
5. Als we bij het invullen van de leerlijnen zien dat een leerling op reken- en taalgebied (een half jaar of meer) voorloopt op zijn ontwikkeling zorgen we voor verrijking in (en buiten) de groep. Dit doen we door denksleutels aan te bieden, extra verdieping te bieden in de hoeken m.b.v. de uitgebreide CED-leerlijnen, die we vinden in Parnassys. Per thema kiezen we één doel vanuit de CED-leerlijnen, waar we aan werken en voor deze leerlingen verdieping bieden. Voor deze leerlingen maken we een sublesgroep aan in Parnassys en de doelen verwerken we in het groepsplan. Na elk thema worden de doelen geëvalueerd.
6. Als een leerling een ontwikkelingsvoorsprong laat zien van meer dan een half jaar wordt een leerling in een plusgroepje geplaatst en gaat het één keer per week naar het plusgroepje. In het plusgroepje werken we steeds met één doel uit de leerlijn van het Kader voor ontwikkeling. Aan het einde van het thema wordt dit doel geëvalueerd en afgevinkt in Parnassys.
7. Als een leerling een ontwikkelingsvoorsprong van een jaar laat zien, betrekken we er een orthopedagoog bij en nemen we de CITO af bij deze leerling. We overleggen met ouders, Intern Begeleider, HB-specialist en de betreffende leerkrachten of een versnelling wenselijk is.
8. In alle omstandigheden staat het welbevinden van de leerling bovenaan en houden we oog voor de sociale ontwikkeling van de leerling.
9. In het rapport vermelden we bij het verhaaltje dat de leerling deel uitmaakt van een plusgroepje en hoe de leerling dit doet.
10. De kindgesprekken zijn belangrijk om van de leerling zelf te horen hoe de beleving op school is. Wat vindt de leerling leuk, wat niet? Instemming voor het plusgroepje en gezamenlijk kiezen van doelen waar hij aan gaat werken.

Al deze tien aspecten zijn belangrijk om een leerling met een ontwikkelingsvoorsprong te ontdekken binnen de groep. Niet alleen de leerlijnen zijn een voorwaarde om een ontwikkelingsvoorsprong te laten zien, leerlingen kunnen ook al snel onderpresteren. Dit maakt de andere stappen zoals het herkennen van hogere denkvaardigheden net zo belangrijk.

Bijlage 4

Taxonomie van Bloom

Bijlage 6

Overzicht taken en verantwoordelijkheden rondom het thema (hoog)begaafdheid

Taken	Groepsleerkracht	Leerkracht plusklas	HB specialist	Ib'er	RT-er (plusgroepjes gr. 1-3)
LVS checken om te kijken welke kinderen kunnen compacten en verrijken in de klas en dat coördineren.	X		X	X	
Gesprekken met ouders en eventueel coachingsgesprekken met HB-specialist of instroom in plusgroepje (onderbouw) of aanmelding bovenschoolse HB-voorziening.	X		X	X	
Overleg met de collega's over de kinderen die deelnemen aan plusgroepje/individuele coaching/bovenschoolse HB-voorziening. Beslissing nemen over het wel/niet doorgaan met de coaching/plusgroepje, in overleg met IB'er (en ouders).	X	X	X	X	X
Begeleiden en coachen van kinderen van het plusgroepje/ind. Coaching/bovenschoolse HB-voorziening.	X	X	X		X
Kleuters screenen	X		X	X	
Organiseren bijeenkomst ouders bovenschoolse HB-voorziening		X			
Indeling plusgroepje/ind. coaching maken.		Beleidsmedewerker Educatis voor HB-voorziening.	X		X
Kindgesprekken met de kinderen m.b.t.	X	X	X		X

het vaststellen en vastleggen van doelen					
Lesgeven in het plusgroepje/bovenschoolse HB-voorziening.		X			X
Signalering d.m.v. checken LVS en observaties	X			X	
Beleid schrijven met het team			X	X	
Beleid borgen			X	X	
Overleg externen			X	X	
Kennis delen team			X		
Collega's actief begeleiden			X	X	
Coördinator/aanspreekpunt zijn voor leerkrachten en ouders			X		
Bovenschoolse HB-voorziening opstarten en begeleiden		Beleidsmedewerker Educatis			
Vastlegging vorderingen en verslagen van gesprekken in parnassys		X	X	X	
Contactavond – (als ouders HB-specialist graag willen spreken)			X		
Website bovenschoolse HB-voorziening beheren/vullen		X en beleidsmedewerker Educatis			

Bronnen

Slim beleid, Keuzes en consequenties bij beleid voor hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs, Eleonoor van Gerven, 2008

Werken met hoogbegaafde leerlingen in de klas, Anouke Bakx, Esther de Boer, Maartje van den Brand, Ton van Houtert, 2016.

Een andere kijk op hoogbegaafdheid, Mariken Althuizen, Esther de Boer, Nathalie van Kordelaar, 2014

Uitdagend onderwijs aan begaafde leerlingen, Verrijkingstrajecten met effect, Els Schrover, 2020

Talentbeleid en klassenmanagement in de praktijk, Tijn Koenderink, 2015

talent3xl.nl

slo.nl

wij-leren.nl

pharos.nl